



Brussel, 19 mei 2017
(OR. en)

9459/17

DEVGEN 110
ACP 54
RELEX 438

RESULTAAT BESPREKINGEN

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
d.d.:	19 mei 2017
aan:	de delegaties
nr. vorig doc.:	9393/17 + COR 1
Betreft:	De Europese consensus inzake ontwikkeling

Voor de delegaties gaat hierbij de nieuwe Europese consensus inzake ontwikkeling, zoals de Raad die op 19 mei 2017 tijdens zijn 3540e zitting heeft aangenomen.

De Raad zal de aangenomen tekst doen toekomen aan het Europees Parlement, dat aldus zijn eigen interne procedures kan afronden, waarna de tekst gezamenlijk kan worden ondertekend in de vorm van een gezamenlijke verklaring van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, het Europees Parlement en de Commissie.

**DE NIEUWE EUROPESE CONSENSUS INZAKE ONTWIKKELING
"ONZE WERELD, ONZE WAARDIGHEID, ONZE TOEKOMST"**

1. De Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling (Agenda 2030), aangenomen door de Verenigde Naties in september 2015, is het antwoord van de internationale gemeenschap op mondiale uitdagingen en trends op het gebied van duurzame ontwikkeling. De Agenda 2030, waarvan de duurzame-ontwikkelingsdoelen (SDG's) de kern vormen, is een transformerend politiek kader voor wereldwijde armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling. De Agenda 2030 integreert op evenwichtige wijze de economische, sociale en milieudimensie van duurzame ontwikkeling, met inbegrip van de cruciale aspecten bestuur en vreedzame en inclusieve samenlevingen, en erkent aldus de essentiële onderlinge samenhang tussen zijn doelen en subdoelen. De agenda moet als geheel worden uitgevoerd, dus niet selectief. De Agenda 2030 beoogt niemand in de steek te laten en streeft ernaar degenen die het verst achterop liggen, het eerst te bereiken.
2. In de evolutie van de millenniumdoelen voor ontwikkeling (MDG's) naar de duurzame-ontwikkelingsdoelen komt de veranderde benadering van mondiale ontwikkeling tot uiting. Deze benadering, die gebaseerd is op duurzame ontwikkeling en mensenrechten, is volledig in overeenstemming met de waarden en beginselen van de EU. De Agenda 2030 en zijn 17 SDG's zijn universeel en gelden voor alle landen in alle stadia van ontwikkeling, gebaseerd op nationale eigen inbreng en gedeelde verantwoordelijkheid. Partnerschappen met meerdere stakeholders zijn essentieel voor de tenuitvoerlegging van de SDG's.
3. De actieagenda van Addis Abeba is een integrerend deel van de Agenda 2030 en introduceert een nieuw paradigma voor de uitvoering via de doeltreffende inzet van financiële en niet-financiële middelen, waarbij binnenlandse maatregelen en deugdelijk beleid voorop staan. Voorts wordt de Agenda 2030 aangevuld met het kader van Sendai voor rampenrisico-vermindering en de Klimaatovereenkomst van Parijs, die een juridisch bindend kader vormt dat de wereldwijde klimaatinspanningen op een nieuwe koers zet. De nakoming van die verbintenissen moet gebaseerd zijn op een op regels gebaseerde wereldorde, met multilateralisme als basisbeginsel en de Verenigde Naties als kern.

4. De EU en haar lidstaten zullen zich inzetten voor een waardig leven voor iedereen waarbij economische welvaart en efficiëntie, vreedzame samenlevingen, sociale inclusie en milieuverantwoordelijkheid hand in hand gaan. Daarbij zullen de inspanningen worden gericht op uitbanning van de armoede, de vermindering van kwetsbaarheden en het wegwerken van ongelijkheden om ervoor te zorgen dat niemand aan zijn lot wordt overgelaten. Door de Agenda 2030 mee te helpen verwezenlijken, zullen de EU en haar lidstaten ook een sterker, duurzamer, inclusiever, veiliger en welvarender Europa bevorderen.
5. De Europese consensus inzake ontwikkeling biedt het kader voor de uitvoering van de Agenda 2030 in partnerschap met alle ontwikkelingslanden, met inachtneming van het raamwerk dat bij het Verdrag van Lissabon is ingesteld. Bovendien verschaft de integrale strategie voor het buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU (de integrale strategie) een totaalvisie voor een geïntegreerde, geloofwaardige en responsieve inzet in de wereld.
6. Doel van deze consensus is het kader te bieden voor een gemeenschappelijke aanpak van het ontwikkelingsbeleid, dat zal worden uitgevoerd door de EU-instellingen en de EU-lidstaten, met volledige inachtneming van elkaars verschillende rollen en bevoegdheden. Het zal een leidraad vormen voor het optreden van de EU-instellingen en -lidstaten van de EU bij hun samenwerking met alle ontwikkelingslanden. De maatregelen van de EU en haar lidstaten zullen elkaar versterken en gecoördineerd worden zodat ze complementair zijn en effect sorteren.

1. HET ANTWOORD VAN DE EU OP DE AGENDA 2030

1.1. Krachtiger en doeltreffender EU-optreden in een veranderende wereld

7. De EU en haar lidstaten moeten reageren op de huidige mondiale uitdagingen en mogelijkheden in de context van de Agenda 2030. Zij zullen de Agenda 2030 volgens een alomvattende en strategische benadering op alle interne en externe beleidsterreinen uitvoeren, waarbij zij zullen zorgen voor een evenwichtige en samenhangende integratie van de drie dimensies van duurzame ontwikkelingen aandacht zullen besteden aan de onderlinge verbanden tussen de verschillende SDG's, alsmede aan de ruimere gevolgen van hun binnenlandse maatregelen op internationaal en mondiaal niveau. De tenuitvoerlegging zal strak worden gecoördineerd met de uitvoering van de Klimaatovereenkomst van Parijs en andere internationale afspraken, inclusief de Nieuwe Stedenagenda.
8. Binnen dit algemene kader zal een samenhangende en gecoördineerde benadering van het externe optreden van de EU belangrijk zijn voor een geslaagde uitvoering van de Agenda 2030 op mondiaal niveau. Met haar institutionele structuur en de politieke instrumenten die het Verdrag van Lissabon aanreikt is de EU nu beter toegerust om te reageren op mondiale uitdagingen en kansen wanneer deze zich voordoen.
9. De integrale EU-strategie bevat een visie voor de betrokkenheid van de EU in de wereld, in de vorm van een reeks beleidslijnen. De strategie benadrukt het belang van de Agenda 2030, die het potentieel heeft om de nodige transformatie op gang te brengen ter ondersteuning van de waarden van de EU en de doelstellingen van haar extern optreden. Bij de uitvoering van de integrale EU-strategie zullen de SDG's een sectoroverstijgende rol vervullen. Deze consensus zal bijdragen tot de verwezenlijking van de prioriteiten van het externe optreden van de EU, met name door ondersteuning van veerkracht op alle niveaus. Daarbij zullen de EU en haar lidstaten een dynamische en multidimensionale aanpak inzake veerkracht bevorderen, om een oplossing te bieden voor de kwetsbaarheid voor verschillende onderling verbonden gevaren.

1.2. Ontwikkeling als antwoord

10. Deze consensus is de hoeksteen van het ontwikkelingsbeleid van de EU, dat deel uitmaakt van de algemene respons van de EU op de Agenda 2030. Hoofddoel van het ontwikkelingsbeleid van de EU, zoals bepaald in artikel 208 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, is de armoede terug te dringen en uiteindelijk uit te bannen. De EU en haar lidstaten zullen het beginsel van beleidscoherentie voor ontwikkeling toepassen en rekening houden met de doelstellingen van ontwikkelingssamenwerking in al het externe en interne beleid dat zij ten uitvoer leggen en dat gevolgen kan hebben voor de ontwikkelingslanden. Beleidscoherentie voor ontwikkeling is een fundamenteel onderdeel van de bijdrage van de EU aan de verwezenlijking van de SDG's.
11. Met haar ontwikkelingsbeleid streeft de EU ook de doelstellingen van haar externe optreden na, met name die van artikel 21, lid 2, onder d), van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), nl. ondersteuning van de duurzame ontwikkeling van de ontwikkelingslanden op economisch, sociaal en milieugebied, met uitbanning van de armoede als voornaamste doel. Conform de doelstellingen van artikel 21, lid 2, VEU, draagt het ontwikkelingsbeleid onder meer ook bij tot de ondersteuning van de democratie, de rechtsstaat en de mensenrechten, de handhaving van de vrede en de voorkoming van conflicten, de verbetering van de kwaliteit van het milieu en het duurzaam beheer van de mondiale natuurlijke rijkdommen, het verlenen van hulp aan volkeren, landen en regio's die te kampen hebben met natuurrampen of door de mens veroorzaakte rampen, en het bevorderen van een internationaal bestel dat gebaseerd is op intensievere multilaterale samenwerking, en van goed mondiaal bestuur. Daarom zal de consensus ook helpen te voldoen aan de vereiste van samenhang tussen de verschillende terreinen van het externe optreden van de EU onderling en tussen die terreinen en haar andere beleid.
12. Een belangrijke factor voor het verwezenlijken van deze gezamenlijke doelstellingen is dat de EU eensgezind optreedt. De EU en haar lidstaten zeggen daarom toe beter te zullen samenwerken. Meer coherentie tussen de lidstaten en de EU-instellingen is nodig. Een coherente en consequente inzet zal leiden tot meer geloofwaardigheid, legitimiteit, verantwoording, toegevoegde waarde, invloed en positieve impact in de wereld. De EU en haar lidstaten moeten één zijn in verscheidenheid door gebruik te maken van een veelheid aan ervaringen en benaderingswijzen, rekening houdend met hun respectieve comparatieve voordelen.

1.3. Beginselen en waarden van het optreden inzake ontwikkeling

13. De EU en haar lidstaten handelen volgens de beginselen van het externe optreden van de EU, omschreven in artikel 21, lid 1, VEU: de democratie, de rechtsstaat, de universaliteit en de ondeelbaarheid van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, de eerbiediging van de menselijke waardigheid, de beginselen van gelijkheid en solidariteit en de naleving van de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties en het internationaal recht. Deze universele waarden en goed bestuur vormen de kern van de Agenda 2030.
14. Politieke dialoog is een belangrijk instrument om vorderingen te maken met de ontwikkelingsbeginselen en heeft ook een preventieve werking: hij zorgt ervoor dat de EU-waarden hoog worden gehouden. De EU en haar lidstaten zullen de eerbiediging van de mensenrechten, de democratie, de rechtsstaat en gendergelijkheid in hun politieke dialoog integreren. Die dialoog zal worden gevoerd met de regeringen van de partnerlanden, en ook in ander verband, en zal een belangrijk platform voor actie zijn, waar een gemeenschappelijke visie wordt uitgedragen, vooruitgang regelmatig wordt geëvalueerd en adequate flankerende maatregelen worden vastgesteld.
15. Gelijkheid van mannen en vrouwen is een kernwaarde van de EU en is verankerd in het politieke en wetgevende kader. Die gelijkheid is cruciaal om de SDG's te bereiken en is een kernthema van de hele Agenda 2030. De EU en haar lidstaten zullen de vrouwen- en meisjesrechten, gendergelijkheid en de emancipatie en de bescherming van vrouwen en meisjes als prioriteit integreren in alle onderdelen van hun optreden.
16. De EU en haar lidstaten hanteren een op rechten gebaseerde aanpak van ontwikkelings-samenwerking, die alle mensenrechten omvat. Zij zullen inclusie en participatie, non-discriminatie, gelijkheid en rechtvaardigheid, transparantie en verantwoordingsplicht bevorderen. De EU en haar lidstaten zullen een belangrijke rol blijven spelen om ervoor te zorgen dat niemand aan zijn lot wordt overgelaten, ongeacht waar iemand woont en ongeacht etniciteit, geslacht, leeftijd, handicap, godsdienst of geloof, seksuele geaardheid en gender-identiteit, migratiestatus of andere factoren. Deze benadering houdt ook in dat meervoudige discriminatie van kwetsbare personen en gemarginaliseerde groepen wordt aangepakt.

17. De EU en haar lidstaten waarderen de deelname van maatschappelijke organisaties aan het ontwikkelingsproces en moedigen alle geledingen van de samenleving aan daaraan actief deel te nemen. Zij erkennen de meervoudige rol die maatschappelijke organisaties spelen als pleitbezorgers van democratie, verdedigers van de houders van rechten en van de rechtsstaat, sociale rechtvaardigheid en mensenrechten. De EU en haar lidstaten zullen ruimte voor het maatschappelijk middenveld propageren en meer steun geven voor het vergroten van de capaciteit van maatschappelijke organisaties zodat ze een krachtigere stem krijgen in het ontwikkelingsproces en de politieke, sociale en economische dialoog kunnen stimuleren.
18. De doeltreffendheid van de ontwikkelingshulp is van fundamenteel belang voor de verwezenlijking van de SDG's en moet alle vormen van ontwikkelingssamenwerking schragen. De EU en haar lidstaten zullen de principes inzake de doeltreffendheid van ontwikkelingshulp toepassen, zoals overeengekomen in het kader van het mondiaal partnerschap voor doeltreffende ontwikkelingssamenwerking (GPEDC) tijdens het forum op hoog niveau over de doeltreffendheid van ontwikkelingshulp in Busan in 2011 en hernieuwd tijdens de bijeenkomst op hoog niveau in Nairobi in 2016. Die principes zijn: ownership van ontwikkelingsprioriteiten ligt bij ontwikkelingslanden, nadruk op resultaten, inclusieve partnerschappen voor ontwikkeling, transparantie en wederzijdse verantwoordingsplicht.

2. EEN KADER VOOR MAATREGELEN

19. Voor de uitvoering van de Agenda 2030 zijn brede nationale strategieën voor duurzame ontwikkeling nodig waarin de SDG's en hun onderlinge verbanden hun plaats krijgen. Bij de planning en implementatie van de ontwikkelingssamenwerking zullen de EU en haar lidstaten bijzondere aandacht schenken aan dergelijke onderlinge verbanden en aan geïntegreerde acties die bijkomende voordelen kunnen opleveren en op coherente wijze aan meerdere doelstellingen kunnen voldoen. In het licht hiervan zullen de acties van de EU en haar lidstaten een weerspiegeling vormen van de belangrijkste thema's van de Agenda 2030: mensen, planeet, welvaart, vrede en partnerschap.

20. De EU en haar lidstaten erkennen weliswaar dat de Agenda 2030 in zijn geheel moet worden uitgevoerd, en niet selectief, maar zullen zich met het oog op duurzame ontwikkeling en een versnelde transformatie niettemin bezighouden met een reeks horizontale elementen, zoals jeugdzaken; gendergelijkheid; mobiliteit en migratie; duurzame energie en klimaatverandering; investeringen en handel; goed bestuur, democratie, rechtsstaat en mensenrechten; innovatieve vormen van betrokkenheid bij verder gevorderde ontwikkelingslanden; en het mobiliseren en inzetten van binnenlandse middelen.

2.1. Mensen - menselijke ontwikkeling en waardigheid

21. De wereldwijde bevolkingsgroei en demografische verschuivingen, in combinatie met economische, sociale en ecologische veranderingen, bieden kansen maar vormen ook een ernstige bedreiging voor duurzame ontwikkeling. De wereldbevolking zal in 2050 naar verwachting met 2,4 miljard mensen zijn toegenomen, waarvan 1,3 miljard in Afrika. Om tegemoet te komen aan de behoeften van kinderen en jongeren is het van cruciaal belang om verantwoordelijk burgerschap te promoten, duurzame en welvarende samenlevingen te ontwikkelen en werkgelegenheid voor jongeren te stimuleren.
22. Uitbannen van armoede, tegengaan van discriminatie en ongelijkheid en niemand aan zijn lot overlaten staan centraal in het EU-beleid inzake ontwikkelingssamenwerking. Armoede is een veelzijdig fenomeen en heeft economische, sociale, ecologische, culturele en politieke aspecten. De EU en haar lidstaten streven naar het doen verdwijnen van honger en alle vormen van wanvoeding en naar het bevorderen van gezondheidszorg voor iedereen, toegang voor iedereen tot goed onderwijs en goede opleidingen, toereikende en duurzame sociale bescherming en fatsoenlijk werk voor iedereen, in een gezonde omgeving. Vooruitgang op al deze gebieden zal duurzame ontwikkeling een solidere basis bieden. De EU herhaalt haar belofte om ten minste 20 % van haar officiële ontwikkelingshulp voor sociale insluiting en menselijke ontwikkeling te bestemmen.
23. De EU en haar lidstaten zullen partnerlanden ondersteunen bij het nemen van de verantwoordelijkheid om hun nationaal beleid en bestuur te versterken met het oog op een duurzame verlening van essentiële diensten en de uitoefening van de mensenrechten.

24. Ondervoeding en wanvoeding zijn belangrijke belemmeringen voor ontwikkeling met levenslange gevolgen, aangezien ze cognitieve tekorten veroorzaken, kinderen slechter doen presteren op school en tot een slechte gezondheid en een lagere economische productiviteit leiden. De EU en haar lidstaten zullen ervoor trachten te zorgen dat iedereen toegang krijgt tot betaalbaar, veilig, toereikend en voedzaam voedsel. Er zal bijzondere aandacht worden besteed aan de meest kwetsbaren, onder meer kinderen onder de vijf jaar, opgroeiende meisjes en vrouwen, met name wanneer ze zwanger zijn of borstvoeding geven. Zij zullen een gecoördineerde, versnelde, sectoroverstijgende inspanning leveren om honger te doen verdwijnen, de capaciteit voor gediversifieerde lokale en regionale voedselproductie te verhogen, te zorgen voor voedselzekerheid en voeding, en de veerkracht van de meest kwetsbaren te vergroten, met name in landen die langdurige of steeds terugkerende crisissen doormaken. Zij zullen blijven investeren in de vroege ontwikkeling van kinderen door aandacht te besteden aan alle vormen van wanvoeding, met inbegrip van groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen via steun voor basisdiensten op het gebied van gezondheidszorg, voeding, water, sanitaire voorzieningen en hygiëne, en sociale bescherming.
25. De EU en haar lidstaten zullen de armste gemeenschappen ondersteunen teneinde betere toegang voor iedereen tot land, voedsel, water en schone, betaalbare en duurzame energie te garanderen, waarbij alle schadelijke milieugevolgen worden vermeden. Zij zullen beleidsinitiatieven propageren en de partnerlanden ondersteunen bij de planning en de tenuitvoerlegging van een geïntegreerde aanpak om concreet iets te doen aan de meest relevante verbanden tussen grond, voedsel, water en energie.
26. De forse toename van de vraag naar water en tekorten aan water tijdens de komende decennia zullen voor grote uitdagingen zorgen, met name op het gebied van aanpassing aan klimaatverandering. Universele toegang tot veilig drinkwater, sanitaire voorzieningen en hygiëne is een conditio sine qua non voor gezondheid en welzijn, groei en productiviteit. De watervoorraden hebben ook sterk te lijden van de aantasting van het milieu, zoals klimaatverandering, die een bedreiging vormt voor de landbouw en de voedselzekerheid. De EU en haar lidstaten zullen duurzaam en geïntegreerd waterbeheer en een efficiënter watergebruik en hergebruik van water steunen via een meer strategische aanpak van regionale ontwikkeling en integratie.

27. Gezondheid staat centraal in het leven van de mensen en is een onmisbaar onderdeel van rechtvaardige en duurzame groei en ontwikkeling en met name uitbanning van armoede. De EU en haar lidstaten herhalen dat zij zich beijveren voor de bescherming en bevordering van het recht van eenieder op een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid, met het oog op de bevordering van menselijke waardigheid, welzijn en welvaart. Zij zullen de partnerlanden verder blijven steunen in hun inspanningen voor de opbouw van sterke, hoogwaardige en veerkrachtige gezondheidsstelsels, door te zorgen voor eerlijke toegang tot gezondheidsdiensten en gezondheidszorg voor iedereen. De EU en haar lidstaten zullen de ontwikkelingslanden daartoe ondersteunen bij de opleiding, werving, inzet en permanente professionele ontwikkeling van gezondheidswerkers. Zij zullen bijdragen tot investeringen in en empowerment van eerstelijns gezondheids- en maatschappelijk werkers die een cruciale rol spelen bij het verlenen van gezondheidszorg in afgelegen, arme, met een zorgtekort kampende en conflictgebieden. De EU en haar lidstaten zullen zich blijven inzetten voor de preventie en bestrijding van overdraagbare ziekten, zoals hiv/aids, tuberculose, malaria en hepatitis en zullen de toegang tot betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen helpen veilig te stellen. Zij zullen het onderzoek naar, de investeringen in en de ontwikkeling van nieuwe gezondheidstechnologieën bevorderen. Zij zullen door middel van een benadering vanuit het oogpunt van de volksgezondheid maatregelen nemen om het hoofd te bieden aan mondiale gevaren voor de gezondheid, zoals epidemieën en antimicrobiële resistentie. Zij zullen werken aan het terugdringen van kindersterfte en moedersterfte, geestelijke gezondheid promoten, het toenemende probleem van niet-overdraagbare ziekten in de partnerlanden aanpakken en chemische vervuiling en slechte luchtkwaliteit bestrijden. Gezien de veelvuldige onderlinge verbanden zullen zij partnerlanden steun verlenen bij het nastreven van een aanpak van "gezondheid op alle beleidsgebieden".
28. Het zorgen voor toegang tot goed onderwijs voor iedereen is een absolute vereiste voor de inzetbaarheid van jongeren en langdurige ontwikkeling. De EU en haar lidstaten zullen steun verlenen aan inclusief levenslang leren, gelijkwaardig kwalitatief onderwijs, met name in voor- en vroegschoolse educatie en het basisonderwijs. Tevens zullen zij secundair en tertiair onderwijs, technische en beroepsopleiding, en werkplek-leren en volwasseneneducatie promoten, onder meer in nood- en crisissituaties. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de mogelijkheden van onderwijs en opleiding voor vrouwen en meisjes. De EU en haar lidstaten zullen hun inspanningen opvoeren om ervoor te zorgen dat iedereen over de nodige kennis, vaardigheden, mogelijkheden en rechten beschikt om een waardig leven te leiden, volledig deel te nemen aan de samenleving als verantwoordelijke en productieve volwassenen, en bij te dragen aan het sociale, economische en ecologische welzijn van hun gemeenschappen.

29. De behoeften, rechten en aspiraties van kinderen vereisen aandacht. Maatregelen die het hoogste economische en sociale rendement opleveren, zijn die waarbij al op zeer jonge leeftijd veelvuldig ingegrepen wordt. De EU en haar lidstaten zullen hun inspanningen opvoeren voor het creëren van een veilige en vruchtbare omgeving voor kinderen als belangrijk stimulerend element voor een gezonde jonge bevolking die in staat is haar volledige potentieel waar te maken. Zij erkennen voorts dat ieder kind een ongestoorde jeugd en hoogstaand onderwijs verdient, ook in noodgevallen en crisissituaties, om te voorkomen dat een "verloren generatie" ontstaat. De EU en haar lidstaten zullen samenwerken met partnerlanden om de bescherming van kinderen en hun inspraak bij besluiten die hen betreffen te verbeteren.
30. In overeenstemming met het beginsel dat niemand aan zijn lot wordt overgelaten, zullen de EU en haar lidstaten bijzondere aandacht besteden aan mensen die zich in kansarme, kwetsbare en gemarginaliseerde situaties bevinden, waaronder kinderen, ouderen, personen met een beperking, LGBTI en inheemse volkeren. Dit zal maatregelen omvatten om hen beter te bereiken, te beschermen en te ondersteunen, zodat hun dezelfde kansen worden geboden en niet-discriminatie wordt gewaarborgd.
31. Van de naar schatting één miljard mensen in de wereld die een beperking hebben, woont 80 % in ontwikkelingslanden. Gehandicapten zijn vaak de armsten in hun gemeenschappen, en worden beduidend vaker gestigmatiseerd en gediscrimineerd. De EU en haar lidstaten zullen in hun ontwikkelingssamenwerking rekening houden met de specifieke behoeften van gehandicapten. In overeenstemming met het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, zullen zij de rechten van personen met een beperking krachtig bevorderen en zorgen voor hun volledige integratie in de maatschappij en hun gelijke deelname aan de arbeidsmarkt.
32. Zorgen voor voldoende banen van goede kwaliteit voor jongeren blijft een belangrijke opgave. Gericht beleid en adequate investeringen zijn nodig om jongerenrechten te promoten, hen makkelijker te laten deelnemen aan het sociaal, maatschappelijk en economisch leven en om ervoor te zorgen dat jongeren ten volle kunnen bijdragen aan inclusieve groei en duurzame ontwikkeling. Ook moeten jongeren deelnemen aan democratische processen en leidinggevende taken op zich nemen.

Jongeren

Jongeren zijn instrumenten van ontwikkeling en verandering en zijn als zodanig essentiële factoren die bijdragen tot de Agenda 2030, onder meer door hun innoverend vermogen. Als wordt voorbijgegaan aan hun onderwijs-, werkgelegenheids-, sociale en politieke behoeften zal dat de verwezenlijking van de SDG's ondermijnen en hen vatbaar maken voor criminaliteit en radicalisering, met name in conflictsituaties.

De EU en haar lidstaten zullen de nadruk leggen op concrete acties om tegemoet te komen aan de behoeften van jongeren, in het bijzonder jonge vrouwen en meisjes, door meer kansen op werkgelegenheid van goede kwaliteit en ondernemerschap te bieden, ondersteund door doeltreffend beleid op het gebied van onderwijs, beroepsopleiding, ontwikkeling van vaardigheden en toegang tot digitale technologieën en diensten. Doel hiervan is de digitale innovatiecapaciteit aan te wenden en mogelijkheden te scheppen om te profiteren van technologische vooruitgang. De EU en haar lidstaten zullen ook streven naar het versterken van de rechten van jongeren en hun empowerment bij de behandeling van openbare aangelegenheden, onder andere door de stimulering van hun participatie in de plaatselijke economie, samenleving en besluitvorming, met name via jeugdorganisaties.

33. De EU en haar lidstaten zullen streven naar de naleving van de verplichtingen in het kader van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen. Zij zullen de bescherming en uitoefening van de rechten van vrouwen en meisjes krachtig bevorderen, en samenwerken met partners om een einde te maken aan alle vormen van seksueel en gendergerelateerd geweld, waaronder schadelijke praktijken, in het bijzonder vroegtijdige en gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. De EU en haar lidstaten zullen actie ondernemen en de beleidsdialoog versterken om de positie van vrouwen en meisjes te verbeteren en hen te stimuleren in hun belangrijke rol als aanjagers van ontwikkeling en verandering, en ervoor te zorgen dat meer gerichte actie wordt ondernomen met betrekking tot gendergelijkheid. Dit omvat de bevordering van hun economische en sociale rechten en empowerment, het versterken van hun stem en hun deelname aan het maatschappelijke, economische, politieke en maatschappelijke leven, het garanderen van hun fysieke en psychologische integriteit, en de aanpassing van de institutionele cultuur van de EU en de lidstaten zodat zij hun afspraken kunnen nakomen. Het bevorderen van gelijke toegang van vrouwen tot productieve werkgelegenheid, fatsoenlijk werk, gelijke beloning en financiële diensten komt ten goede aan alle leden van de samenleving.

34. De EU blijft zich inspannen voor het uitdragen, beschermen en uitoefenen van alle mensenrechten en voor de volledige en doeltreffende naleving van het actieprogramma van Peking en het actieprogramma van de Internationale Conferentie over Bevolking en Ontwikkeling en van de resultaten van de toetsingsconferenties ervan, en zet zich in voor de bescherming van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten in dit verband. Derhalve bevestigt de EU haar toewijding aan het bevorderen, het beschermen en het garanderen van de uitoefening van het recht van elk individu om volledige zeggenschap te hebben, en in vrijheid en verantwoordelijkheid te beslissen over zaken die zijn seksualiteit en seksuele en reproductieve gezondheid aangaan, zonder discriminatie, dwang of geweld. De EU benadrukt tevens de noodzaak van universele toegang tot hoogwaardige, betaalbare en volledige informatie over seksuele en reproductieve gezondheid, educatie – met inbegrip van uitgebreide seksuele voorlichting – en gezondheidszorg.

Gendergelijkheid

De gelijkheid van vrouwen en mannen van alle leeftijden is van cruciaal belang voor duurzame ontwikkeling. Zij heeft een multiplicatoreffect voor het uitbannen van armoede en is de sleutel voor de ontwikkeling van democratische samenlevingen, gebaseerd op mensenrechten, sociale rechtvaardigheid en duurzaamheid. Voorts is gendergelijkheid positief gecorreleerd met meer welvaart, stabiliteit en betere resultaten op gebieden als gezondheidszorg en onderwijs. De EU en haar lidstaten erkennen dat vrouwen en meisjes belangrijke aanjagers van ontwikkeling en verandering zijn, en ook een rol hebben bij vredesopbouw, conflictoplossing en humanitaire respons.

Veel vrouwen en meisjes hebben nog steeds geen rechten, middelen of een eigen stem. Genderongelijkheid heeft raakpunten met andere vormen van uitsluiting. Om de positie van vrouwen en meisjes en gendergelijkheid te bevorderen, moet in gelijke mate met jongens, mannen, meisjes en vrouwen worden gewerkt teneinde begrip op te wekken voor rechten, gelijkheid en rollen in de samenleving. Dit houdt ook samenwerking in met belangrijke actoren in de samenleving, zoals leerkrachten, religieuze en gemeenschapsleiders om discriminatie van meisjes en vrouwen uit te bannen.

De EU en haar lidstaten zullen ervoor zorgen dat het genderperspectief systematisch wordt geïntegreerd in alle beleidsgebieden als belangrijke bijdrage tot het bereiken van duurzame-ontwikkelingsdoelen. Zij zullen hun inspanningen opvoeren om gendergelijkheid en versterking van de positie van vrouwen te bereiken, door het uitbouwen van partnerschappen met meerdere stakeholders, het versterken van de capaciteit voor genderbewuste budgettering en plannen, en het zorgen voor actieve participatie van vrouwen en vrouwenorganisaties in de besluitvorming.

35. Cultuur is een katalysator - én belangrijk onderdeel - van ontwikkeling en kan sociale integratie, vrijheid van meningsuiting, identiteitsopbouw, empowerment van burgers en conflictpreventie vergemakkelijken, en tegelijk de economische groei versterken. De EU en haar lidstaten benadrukken dat de EU zich laat leiden door de universaliteit, de ondeelbaarheid, de onderlinge verbondenheid en de onderlinge afhankelijkheid van alle mensenrechten, en zij zullen derhalve de interculturele dialoog en samenwerking en culturele diversiteit propageren en het culturele erfgoed beschermen, de culturele en creatieve sectoren stimuleren en cultureel beleid ondersteunen wanneer dit duurzame ontwikkeling helpt verwezenlijken, een en ander rekening houdend met lokale omstandigheden.
36. De EU en haar lidstaten zullen maatregelen nemen om de resultatenongelijkheid te verminderen en gelijke kansen voor iedereen te promoten. Deze maatregelen zullen rechtstreeks ten goede komen aan de armste en meest kwetsbare delen van de samenleving en inclusievere, duurzame groei stimuleren zonder afbreuk te doen aan het vermogen van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien. Economische groei die inclusief is, is duurzaam en komt de armsten meer ten goede. Om het hoofd te bieden aan de toenemende economische en sociale ongelijkheid, zullen de EU en haar lidstaten nationale ontwikkelings-trajecten ondersteunen die maximale positieve sociale resultaten en effecten opleveren. Zij zullen met partnerlanden werken aan de bevordering van de progressieve belasting en een herverdelend overheidsbeleid dat terdege aandacht besteedt aan een betere verdeling van de voordelen van groei, het scheppen van welvaart en fatsoenlijke banen en betere toegang tot productiefactoren, zoals grond of financiële middelen en menselijk kapitaal.
37. Ter bestrijding van ongelijkheid zullen de EU en haar lidstaten ook ondersteuning bieden voor efficiënte, duurzame en billijke socialebeschermingsstelsels om een basisinkomen te garanderen, te voorkomen dat mensen opnieuw in armoede verzeild raken en veerkracht op te bouwen. Zij zullen de oorzaken en tendensen van economische en sociale ongelijkheden analyseren en hun instrumenten en aanpak versterken om ongelijkheid doeltreffender te bestrijden. De EU en haar lidstaten zullen terugdringing van ongelijkheid opnemen in hun ontwikkelingssamenwerking en innovatieve sociale praktijken ondersteunen.

38. e EU en haar lidstaten zullen de veerkracht van met name de meest kwetsbare bevolkingsgroepen ten aanzien van ecologische en economische calamiteiten, door mens of natuur veroorzaakte rampen, conflicten en mondiale gezondheidsgevaaren, vergroten. Zij zullen in hun maatregelen systematisch veerkracht integreren opdat individuen, gemeenschappen, instellingen en landen zich beter kunnen voorbereiden op, beter bestand zijn tegen, zich beter kunnen aanpassen aan en snel herstellen van spanningen en schokken, zonder de vooruitzichten voor ontwikkeling op lange termijn aan te tasten. Dit zal ook het geval zijn tijdens het herstel, de sanering en wederopbouw na rampen. Gezorgd moet worden voor nauwere samenwerking en complementariteit tussen ontwikkelings- en humanitaire actoren, op basis van een gezamenlijke risico- en kwetsbaarhedenanalyse.
39. Migratie is een complex, mondiaal, langdurig fenomeen waarop moet worden gereageerd met een zorgvuldig uitgestippeld, evenwichtig, op feiten gebaseerd en duurzaam beleid, dat de nationale bevoegdheden eerbiedigt, en met name het recht van de lidstaten uit hoofde van artikel 79, lid 5, VWEU, om zelf te bepalen hoeveel onderdanen van derde landen, afkomstig uit derde landen, tot hun grondgebied worden toegelaten teneinde daar werk te zoeken, onverlet laat. Goede beheersing van migratie en mobiliteit kan een positieve bijdrage leveren aan inclusieve groei en duurzame ontwikkeling. Reguliere migratie en mobiliteit kunnen voordelen opleveren door de overdracht van kennis, vaardigheden en productieve capaciteit aan de migranten zelf, hun families en hun landen van herkomst en bestemming. Tegelijkertijd kan irreguliere migratie ernstige problemen veroorzaken en een negatieve impact hebben op de herkomst-, doorreis- en bestemmingslanden. Migratie is een steeds urgenter kwestie geworden voor zowel ontwikkelde als ontwikkelingslanden. In sommige situaties worden de mensenrechten van migranten niet gerespecteerd, krijgen migranten geen toegang tot gezondheidszorg en onderwijs, en lopen zij gevaar slachtoffer te worden van dwangarbeid en mensenhandel. Nauwere betrokkenheid zal bijdragen tot veilige, ordelijke, reguliere en verantwoordelijke migratie en mobiliteit van mensen, onder meer door de uitvoering van een doordacht en goed geleid migratiebeleid.

40. Een aanpak van migratie raakt verschillende beleidsdomeinen, waaronder ontwikkeling, goed bestuur, veiligheid, mensenrechten, werkgelegenheid, gezondheidszorg, onderwijs, landbouw, voedselzekerheid, sociale bescherming en milieu, met inbegrip van klimaatverandering. Via het partnerschapskader zullen de EU en haar lidstaten de uiteenlopende aspecten van migratie en gedwongen ontheemding op alomvattende wijze aanpakken; het betreft hier met name mensenhandel en mensensmokkel, grensbeheer, geldovermakingen, aanpakken van de onderliggende oorzaken, internationale bescherming en terugkeer, overname en re-integratie op basis van wederzijdse rekenschap en volledige inachtneming van verplichtingen op het gebied van humanitair recht en mensenrechten. De EU en haar lidstaten zullen een meer gecoördineerde, geïntegreerde en gestructureerde benadering van migratie volgen, en daarbij maximale synergie creëren en de noodzakelijke pressie uitoefenen door alle relevante EU-beleidslijnen en -instrumenten, waaronder ontwikkeling en handel, in te zetten. Met deze intensievere inspanningen zullen de EU en haar lidstaten actief steun verlenen aan de verdere implementatie van het gezamenlijk actieplan van Valletta van 2015 en de opstelling van de mondiale VN-pacten over migratie en vluchtelingen waartoe werd opgeroepen in de Verklaring van New York voor vluchtelingen en migranten van 2016.
41. Via het ontwikkelingsbeleid zullen de EU en haar lidstaten de diepere oorzaken van irreguliere migratie aanpakken en onder meer bijdragen aan de duurzame integratie van migranten in de gastlanden en gastgemeenschappen, en helpen bij de geslaagde sociaal-economische integratie van migranten die terugkeren naar hun herkomst- of doorreisland. Dit omvat de bevordering van investeringen, handel en innovatie in de partnerlanden om groei en werkgelegenheid te stimuleren, onder meer via de betrokkenheid van de diaspora, het ondersteunen van de sociale stelsels en de onderwijssystemen en de samenwerking met partners uit de private sector en anderen om de kosten van geldzendingen te verlagen en snellere, goedkopere en veiliger overmakingen in zowel de landen waar de zendingen vandaan komen als de ontvangende landen te bevorderen, zodat hun ontwikkelingspotentieel kan worden benut.

Mobiliteit en migratie

In de Agenda 2030 wordt duidelijk erkend dat migratie en mobiliteit een positieve bijdrage leveren aan inclusieve groei en duurzame ontwikkeling. Migranten zijn een belangrijke motor van de wereldeconomie, met name door hun geldovermakingen naar het thuisfront. Voor de aanpak van migratie, in al zijn vormen, regulier of niet, zijn transsectorale acties op korte en lange termijn, beleidlijnen en juridische kaders vereist, om tegemoet te komen aan de behoeften van zowel migranten als gastgemeenschappen en hun veiligheid te garanderen. Onderkend wordt dat de ontwikkelingslanden voor gigantische uitdagingen staan. Op dit gebied zijn tijdens de top van Valletta van november 2015 belangrijke stappen gezet met de aanneming van een ambitieus actieplan.

De EU en haar lidstaten zullen meer doen om de onderliggende oorzaken van irreguliere migratie en gedwongen ontheemding aan te pakken, en bij te dragen tot een betere beheersing van migratie in de partnerlanden in al zijn aspecten. Zij zullen van migratie een cruciaal onderdeel van de EU-dialoog inzake buitenlands beleid maken, en op transparante en democratische wijze antwoorden op maat en versterkte partnerschappen ontwikkelen.

42. De EU en haar lidstaten zullen de waardigheid en de veerkracht bevorderen van personen die langere tijd gedwongen ontheemd zijn, evenals hun inclusie in het economische en sociale leven van gastlanden en gastgemeenschappen, daarbij erkennend dat de vaardigheden van ontheemden een belangrijke meeneembare troef zijn die cruciaal is voor hun veerkracht en de wederopbouw van hun leven en als bijdrage aan hun gastgemeenschappen. De EU en haar lidstaten zullen een op rechten gebaseerde aanpak hanteren, met bijzondere aandacht voor vrouwen, begeleide en niet-begeleide minderjarigen en zeer kwetsbare personen. Zij zullen sociale structuren voor de langere termijn beschermen, en de integratie van langdurig ontheemden opnemen in de bredere ontwikkelingsplanning, onder meer door toegang tot onderwijs en fatsoenlijke banen.

2.2. Planeet - bescherming van het milieu, beheer van natuurlijke hulpbronnen en aanpak van klimaatverandering

43. Het menselijk welzijn en veerkrachtige samenlevingen zijn afhankelijk van een gezond milieu en functionerende ecosystemen. De aantasting van het milieu, klimaatverandering, extreme weersomstandigheden en door de natuur of de mens veroorzaakte rampen kunnen de vorderingen op het gebied van ontwikkeling en de economische vooruitgang teniet doen, vooral voor de armen. Deze factoren kunnen tot grotere kwetsbaarheden en behoeften leiden, vrede en stabiliteit in gevaar brengen en grootschalige migratie veroorzaken. Naast specifieke acties, moeten ook milieuoverwegingen worden geïntegreerd in alle sectoren van ontwikkelings-samenwerking, ook via preventief optreden. De EU en haar lidstaten zullen een efficiënt gebruik van hulpbronnen en duurzame consumptie en productie stimuleren, onder meer het duurzame beheer van chemicaliën en afval, zodat economische groei niet langer hand in hand gaat met milieudegradatie, en de overgang naar een circulaire economie mogelijk wordt. Ook een verantwoord handelende particuliere sector en de systematische toepassing van het beginsel dat de vervuiler betaalt, zullen cruciaal zijn voor het welslagen. Deze acties zullen helpen bij het opbouwen van capaciteit om milieuduurzaamheid, klimaatdoelstellingen en het streven naar groene groei op te nemen in de nationale en lokale ontwikkelingsstrategieën. Zij zullen ook beter gebruik maken van wetenschap, technologie en innovatie om ecologische duurzaamheid te stimuleren, en zullen hun partners aansporen alle gegevens en informatie te gebruiken die beschikbaar zijn via Europese en internationale programma's van aardobservatie om steun te verlenen aan empirisch onderbouwde beslissingen waarbij rekening wordt gehouden met de toestand van het milieu.

44. De EU en haar lidstaten ondersteunen de instandhouding en het duurzaam beheer en gebruik van alle natuurlijke hulpbronnen, en de instandhouding en het duurzaam gebruik van biodiversiteit en ecosystemen, met inbegrip van bossen, oceanen, kustgebieden, rivierbekkens en andere ecosystemen, met het oog op het verlenen van ecosysteemdiensten. Conform hun internationale verplichtingen, zullen zij illegale houtkap en de daarmee samenhangende handel, landdegradatie en bosdegradatie, woestijnvorming, droogte, en het verlies aan biodiversiteit aanpakken. Zij zullen de bijkomende voordelen van duurzaam beheer belichten, met inbegrip van het verbeteren van klimaatveerkracht en klimaatadaptatie. Zij zullen de integratie van duurzaamheid in alle samenwerkingssectoren vergroten en milieukwesties voor het voetlicht brengen in de dialoog met hun partners. De EU en haar lidstaten zullen het gebruik van dienstenrekeningen voor natuurlijk kapitaal promoten. Zij zullen beter bestuur en capaciteitsopbouw voor het duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen ondersteunen, met inbegrip van het voorkomen van illegale exploitatie van bossen. Zij zullen tevens pleiten voor het betrekken van lokale stakeholders en voor de eerbiediging van de rechten van inheemse volkeren en plaatselijke gemeenschappen. Zij zullen stroperij, de illegale handel in wilde dieren en hout en de illegale exploitatie van andere natuurlijke hulpbronnen bestrijden. Zij zullen de bescherming en het herstel van mariene ecosystemen stimuleren om te komen tot gezonde en productieve oceanen, duurzaam beheer van de rijkdommen van de oceaan en duurzame visserij, ook via beter oceaانبheer en de ontwikkeling van de blauwe economie.

45. De EU en haar lidstaten zullen milieu en klimaatverandering, met inbegrip van klimaatmitigatie en -adaptatie, opnemen in hun strategieën voor ontwikkelingssamenwerking. Zij zullen de Agenda 2030 en de Klimaatovereenkomst van Parijs uitvoeren via gecoördineerde en coherente maatregelen en zoveel mogelijk synergie behalen. Zij zullen nationale strategieën ondersteunen, met inbegrip van interdepartementale planning en programmering, die veerkracht bevorderen, het klimaatrisico verminderen en bijdragen tot emissiereducties, in lijn met de implementatie van nationaal bepaalde bijdragen (NDC's), rekening houdend met de uitdagingen voor de ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen (MOL's) en de kleine eilandstaten in ontwikkeling (SIDS). Zij zullen bijdragen aan de opkomst van lokale klimaatactivisten en aan de actieve verspreiding en schaalvergroting van projecten in verband met beste praktijken, onder meer door platforms met meerdere stakeholders te ondersteunen. Het feit dat de Klimaatovereenkomst van Parijs wettelijk bindend is en de nationaal bepaalde bijdragen moeten worden voorbereid, vormt tevens een impuls voor de nationale planning van de ontwikkeling in het kader van de Agenda 2030.

Duurzame energie en klimaatverandering

Energie is een cruciale katalysator van ontwikkeling en uiterst belangrijk om oplossingen te vinden voor een duurzame planeet. Ontwikkelingslanden hebben energie nodig om inclusieve groei te stimuleren en de levensstandaard te verhogen. Investerings in duurzame energie kunnen zorgen voor toegang tot schoon water, hygiënisch koken, onderwijs en gezondheidszorg en kunnen die toegang verruimen, en kunnen ook zorgen voor banen en lokale bedrijven ondersteunen, op een milieuvriendelijke manier.

De EU en haar lidstaten zullen streven naar drie onderling verbonden belangrijke doelstellingen: verhelpen van het gebrek aan toegang tot energie, verhogen van de energie-efficiëntie en de opwekking van hernieuwbare energie om tot een duurzaam evenwicht tussen productie en verbruik van energie te komen, en bijdragen aan de wereldwijde strijd tegen klimaatverandering conform de Overeenkomst van Parijs en de daarmee verband houdende nationaal bepaalde bijdragen die door de partijen worden ingediend. De EU en haar lidstaten zullen energiearmoede aanpakken door bij te dragen aan universele toegang tot energiediensten die betaalbaar, modern, betrouwbaar en duurzaam zijn, met een sterke nadruk op hernieuwbare energie en energie-efficiëntie. Voor schone en hernieuwbare energie kan worden gezorgd door vanuit de gemeenschap geleide, niet aan het net gekoppelde of via micronetten geleverde oplossingen voor toegang tot energie in landelijke gebieden.

De EU en haar lidstaten zullen ook het uitfaseren van subsidies voor milieuschadelijke fossiele brandstoffen stimuleren, net als stabiele en transparante energiemarkten en de ontwikkeling van slimme netwerken en het gebruik van digitale technologieën voor duurzaam energiebeheer. Deze verbeterde strategie gaat gepaard met voortgezette actie van de EU als wereldleider bij het tegengaan van klimaatverandering en de ondersteuning van derde landen om klimaatverandering aan te pakken, en met de overgang naar een emissiearme en klimaatbestendige economie.

46. De omvang van de financiële investeringen die nodig zijn om te komen tot wereldwijde toegang tot veilige- en schone-energiesdiensten, vergt inspanningen van veel actoren. De EU en haar lidstaten zullen hun samenwerking met alle stakeholders, ook met de particuliere sector, opdrijven op het vlak van vraagsturing, energie-efficiëntie, het opwekken van hernieuwbare energie en de ontwikkeling en overdracht van schone technologie. Zij zullen de verbetering van de regelgevende kaders ondersteunen die tot een concurrerende en duurzame energiesector en het aantrekken van particuliere financiering moeten leiden. Zij zullen extra middelen aantrekken, onder meer van de particuliere sector en door middel van innovatieve financieringsinitiatieven en -instrumenten. De ondersteuning van Afrika en de buurlanden van de EU bij deze energie-overgang maakt deel uit van het kader dat de energie-unie van de EU mogelijk moet maken.

2.3. Welvaart - inclusieve en duurzame groei en banen

47. Het creëren van fatsoenlijke banen, vooral voor vrouwen en jongeren, is cruciaal voor inclusieve en duurzame groei. Gedeelde welvaart en groei dragen in belangrijke mate bij tot het welzijn van de mens en de menselijke waardigheid. Inclusieve duurzame groei creëert veerkracht op lange termijn in partnerlanden, door voor kwetsbare bevolkingsgroepen en degenen die het meeste risico lopen de mogelijkheid te scheppen om deel te hebben aan en baat te hebben bij welvaart en de creatie van fatsoenlijke banen. De EU en haar lidstaten promoten een economische transformatie die leidt tot fatsoenlijk werk, de productiecapaciteit vergroot, voldoende inkomsten voor overheidsdiensten en sociale bescherming genereert, en duurzame waardeketens en diversificatie stimuleert, met inbegrip van duurzame industrialisering. Dat houdt het stimuleren in van duurzame consumptie- en productiepatronen in een circulaire economie, onder meer de bevordering van niet-toxische materiaalcycli, hulpbronnenefficiëntie en de overgang naar emissiearme en klimaatbestendige processen.

48. De EU en haar lidstaten erkennen de rol van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen (mkmo's) als faciliteerders van duurzame ontwikkeling, en essentiële actoren in de strijd tegen armoede. Mkmo's zijn motoren voor groei, werkgelegenheid, innovatie en sociale ontwikkeling. De EU en haar lidstaten zullen actiegerichte en innovatieve maatregelen ondersteunen via het ontwikkelingsbeleid ter vergroting van de betrokkenheid van de micro-, kleine en middelgrote ondernemingen bij het uitvoeren van concrete acties in het veld en het benutten van hun potentieel voor transformatie. Zij zullen de toegang van mkmo's tot relevante informatie, zowel in de EU als in de partnerlanden faciliteren, en hen beter in toeleverings- en waardeketens integreren, en iets doen aan de financieringskloof binnen de mkmo's. Zij zullen de onderlinge uitwisseling en dialoog tussen mkmo's in de EU en in de partnerlanden en -regio's aanmoedigen.

Investerings en handel

Duurzame overheids- en particuliere investeringen zijn een belangrijke motor van duurzame ontwikkeling. Zij dragen bij tot de diversificatie van de economie, de bevordering van groei en fatsoenlijke banen, de levering van innovatieve producten en diensten, de koppeling van de economieën van de ontwikkelingslanden aan regionale en mondiale waardeketens, de bevordering van regionale integratie en handel en het voldoen aan de sociale behoeften. De Agenda 2030 en de actieagenda van Addis Abeba vormen een kader waarbinnen verantwoord investeren kan bijdragen aan duurzame ontwikkeling in al haar dimensies.

De EU en haar lidstaten zullen actie ondernemen ter bevordering van investeringen, door het combineren van financiering voor duurzame ontwikkeling, technische bijstand om duurzame projecten te ontwikkelen en investeerders aan te trekken, en maatregelen ter verbetering van de economische governance en het ondernemingsklimaat, de bestrijding van corruptie en de samenwerking met de particuliere sector. De EU en haar lidstaten zullen ook de verhoging van particuliere en overheidsinvesteringen in een emissiearme, klimaatbestendige groene economie stimuleren.

Een belangrijk kanaal voor dergelijke acties zal het voorgenomen Europees extern investeringsplan zijn, met inbegrip van garanties voor het verlagen van het risicoprofiel van investeringen in ontwikkelingslanden waardoor gemakkelijker aanvullende financiering kan worden gevonden, met name vanuit de particuliere sector. Het plan draagt bij tot het bereiken van de SDG's en aldus aan het bestrijden van de grondoorzaken van irreguliere migratie.

De Europese Unie zal er ook via haar handelsbeleid verder voor zorgen dat de ontwikkelingslanden, in het bijzonder de meest kwetsbare, profiteren van de voordelen van inclusieve groei en duurzame ontwikkeling, van grotere deelname aan regionale integratie en het multilateraal handelstelsel.

49. De EU en haar lidstaten zullen bijdragen tot de totstandbrenging van een gunstiger ondernemingsklimaat in ontwikkelingslanden, dat in overeenstemming is met de internationale mensenrechtennormen en -beginselen. Zij zullen bijdragen tot betere voorwaarden voor inclusieve economische activiteit door bevordering van duurzaam beleid en regelgevende kaders, mensenrechten, waaronder fundamentele arbeidsnormen en de zorgvuldigheidseisen die bevorderlijk zijn voor een beter ondernemingsklimaat, nieuwe bedrijfsmodellen en een groter bestuurlijk vermogen. Zij zullen de toegang tot (micro)financiële diensten stimuleren, met name voor vrouwen, armen en voor mkmo's. Zij zullen initiatieven van de particuliere sector bevorderen en sociale ondernemingen, coöperaties en vrouwelijke en jonge ondernemers stimuleren, en de verlening van lokale diensten alsmede groene en inclusieve bedrijfsmodellen bevorderen. Zij zullen streven naar duurzame en transparante openbare aanbestedingen, om duurzame ontwikkeling te ondersteunen en de toegang van mkmo's tot openbare aanbestedingen te faciliteren. Ook publieke investeringen in onderzoek en innovatie en samenwerking op het gebied van wetenschap en technologie kunnen investeringen uit de particuliere sector helpen aantrekken en inclusieve en duurzame groei in ontwikkelingslanden stimuleren.
50. Witwassen, corruptie, illegale financiële stromen en belastingontduiking en -ontwijking blijven duurzame ontwikkeling dwarsbomen, en treffen de ontwikkelingslanden onevenredig hard. De EU en haar lidstaten zullen samenwerken met partnerlanden ter bevordering van progressieve belastingen, corruptiebestrijdingsmaatregelen en het voeren van een herverdelingsbeleid via overheidsuitgaven, en bij het aanpakken van illegale geldstromen zodat iedereen toegang krijgt tot hoogwaardige basisdiensten.
51. De EU en haar lidstaten zullen de vaardigheden en de middelen van de particuliere sector combineren met ondersteunende hulp voor handel, handelsbeleid en -instrumenten en economische diplomatie. Zij zullen de hulp voor handel stimuleren ter ondersteuning van de uitvoering van de Agenda 2030, teneinde aldus beter te kunnen inspelen op de behoeften van ontwikkelingslanden inzake handel en productiecapaciteit. Er moet rekening worden gehouden met de behoeften van minst ontwikkelde landen (MOL's) en binnenstaten in ontwikkeling (LLDC's), waar handelsfaciliteiten en -infrastructuur essentiële motoren van ontwikkeling zijn, en van kleine eilandstaten in ontwikkeling.

52. De EU en haar lidstaten zullen handel en investeringen in ontwikkelingslanden stimuleren en faciliteren ter ondersteuning van duurzame ontwikkeling. De EU zal doorgaan met het bevorderen van handel en regionale integratie als essentiële factoren voor groei en armoedebestrijding in ontwikkelingslanden. Via de uitvoering van de "handel voor iedereen"-strategie verlenen de EU en haar lidstaten steun aan hun handelspartners, onder meer via de economische partnerschapsovereenkomsten, om duurzame ontwikkeling te integreren op alle niveaus van het handelsbeleid. Conform toezeggingen in het kader van beleidscoherentie voor ontwikkeling, zal ontwikkelingssteun in voorkomend geval worden gebruikt om ervoor te zorgen dat de bepalingen in de handelsovereenkomsten met betrekking tot handel en duurzame ontwikkeling doeltreffend worden uitgevoerd en gebruikt. De EU en haar lidstaten zullen streven naar inclusieve en duurzame economische groei en de ontwikkelingslanden helpen om groeimodellen te hanteren waarin rekening wordt gehouden met de schaarste van hulpbronnen en klimaatactie. Dit omvat het bevorderen van duurzame waardeketens en milieu- en sociale normen.
53. De particuliere sector kan bijdragen tot de uitvoering van de Agenda 2030. De EU en haar lidstaten zullen, in nauwe coördinatie met de Europese Investeringsbank, het inzetten van particuliere middelen voor ontwikkeling stimuleren, en tegelijkertijd de verantwoordingsplicht van de private sector bevorderen, in gebieden met een aanzienlijk transformerend potentieel voor duurzame ontwikkeling. Dit omvat duurzame landbouw, veilige en schone energie, geïntegreerd beheer van de waterreserves, veerkrachtige infrastructuur, gezondheid, duurzaam toerisme, groene en circulaire economie, telecommunicatie en digitale technologie.

54. De EU en haar lidstaten zullen samenwerken samen met de particuliere sector, met inbegrip van werkgevers- en werknemersorganisaties, om onder meer via sociale dialoog verantwoorde, duurzame en doeltreffende benaderingen te stimuleren. Als meer EU-bedrijven, in nauwe samenwerking met hun publieke en particuliere stakeholders, verantwoorde en inclusieve bedrijfsmodellen en praktijken hanteren bij toeleveringsketens in ontwikkelingslanden, en eerlijke, transparante en ethische handel stimuleren, onder meer met kleine producenten in ontwikkelingslanden, vormt dat een stevige bijdrage aan de uitvoering van de Agenda 2030. Internationaal overeengekomen mensenrechtennormen en afspraken over duurzame ontwikkeling, transparantie en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap moeten worden geïntegreerd in bedrijfsmodellen, ook voor publiek-private partnerschappen en blending, door middel van een scala van middelen zoals het delen van beste praktijken. Dit houdt in dat natuurlijke hulpbronnen zoals mineralen en hout duurzaam worden beheerd en gebruikt. De EU en haar lidstaten zullen steun blijven verlenen aan verantwoorde bedrijfspraktijken en een verantwoord beheer van toeleveringsketens, met inachtneming van landeigendomsrechten, waarin rekening wordt gehouden met mensen- en arbeidsrechten, financiële integriteit en milieunormen en toegankelijkheid. Zij zullen werken aan het voorkomen van mensenrechtenschendingen, en bevorderen de leidende beginselen inzake bedrijfsleven en mensenrechten van de VN. Zij propageren arbeidsnormen die fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en fatsoenlijke lonen voor werknemers garanderen, met name zoals bepaald door de Internationale Arbeidsorganisatie, zowel in de formele als de informele sector, ook door de overgang van de informele naar de formele economie te ondersteunen en kinderarbeid te bestrijden.

55. Duurzame landbouw blijft, samen met duurzame visserij en aquacultuur, een belangrijke motor voor armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling, en is onontbeerlijk om honger uit de wereld te helpen en te zorgen voor voedselzekerheid. Wereldwijd hangt twee derde van de mensen die in armoede leven voor zijn bestaansmiddelen af van landbouw, en een aantal ontwikkelingslanden blijft in grote mate afhankelijk van de handel in slechts een paar grondstoffen. Steun voor kleine eigenaars, waaronder familielandbouwbedrijven en veehouders, blijft van essentieel belang omdat zij een belangrijke bijdrage leveren voor voedselzekerheid en de bestrijding van bodemerosie en biodiversiteitsverlies, en voor werkgelegenheid zorgen. De EU en haar lidstaten zullen bestuurlijke verbeteringen op het gebied van duurzaam bosbeheer en gezamenlijk weidegrondbeheer (participatory rangeland management), en een billijke toegang tot landeigendom ondersteunen, met name voor vrouwen, waarbij de rechten van de lokale bevolking en inheemse volken worden geëerbiedigd, onder meer wat betreft landgebruik volgens de lokale gewoonten en de toegang tot water. Zij zullen de oprichting van landbouwersorganisaties en -coöperaties bevorderen, onder meer met het oog op hogere productiviteit van familielandbouwbedrijven, landgebruikrechten, en traditionele zaaizaadtechnieken van landbouwers. Zij zullen de kwaliteit van de sanitaire en fytosanitaire omstandigheden helpen verbeteren. De EU en haar lidstaten zullen streven naar de ontwikkeling van landbouwmarkten en waardeketens in partnerlanden, die ten goede komen aan de armen en de agro-industrie aansporen om banen te scheppen en meerwaarde te creëren. Dit houdt in dat steun wordt verleend voor de integratie van jongeren, de empowerment van vrouwen en de bevordering van onderzoek en innovatie. Investerings in duurzame landbouw en de agrovoedingssector zijn nodig om de lokale en regionale productiesystemen te diversifiëren, wanvoeding te voorkomen en te zorgen voor meer productiviteit en fatsoenlijke banen zonder daarbij het milieu te schaden. In veel ontwikkelingslanden, en vooral in Afrika, zijn aanzienlijke publieke en particuliere investeringen in duurzame landbouw en daarmee verband houdende infrastructuur nodig. Deze investeringen en beleidshervormingen moeten verantwoord en inclusief zijn, en de lokale bevolking ten goede komen.

56. Met duurzame landbouw- en voedselsystemen, waaronder duurzame visserij, moet aan de behoeften van de toenemende wereldbevolking worden voldaan en tegelijk het milieu worden beschermd. De EU en haar lidstaten zullen steun verlenen aan agro-ecologische praktijken, acties om verliezen na de oogst en voedselverspilling te beperken, alsmede om de bodem te beschermen, watervoorraden te behouden, ontbossing te stoppen, te voorkomen en terug te draaien, en biodiversiteit en gezonde ecosystemen in stand te houden. Het potentieel van duurzame landbouw en bodembeheer om de uitstoot van broeikasgassen te beperken, moet worden benut, terwijl de veerkracht voor de gevolgen van de klimaatverandering moet worden verbeterd. De EU en haar lidstaten zullen duurzame visserij en aquacultuur bevorderen en acties ondersteunen om illegale visserij, zeevervuiling en de gevolgen van klimaatverandering aan te pakken.
57. De EU en haar lidstaten zullen in de ontwikkelingslanden steun blijven verlenen aan informatie- en communicatietechnologieën als krachtige katalysatoren voor inclusieve groei en duurzame ontwikkeling. In de ontwikkelingslanden worden digitale technologieën aan een nooit eerder gezien tempo ingevoerd. Gebrekkige connectiviteit blijft in veel ontwikkelingslanden echter een belangrijk belemmering voor ontwikkeling, vooral in landelijke en afgelegen gebieden, en met name in Afrika. Bovendien blijven digitale technologieën door de beperkte concurrentie nog vaak ontoegankelijk en onbetaalbaar voor een groot deel van de bevolking. De EU en haar lidstaten zullen zich inspannen om digitale oplossingen beter te integreren in ontwikkeling, en het gebruik van digitale technologieën op een aantal prioritaire gebieden (zoals e-governance, landbouw, onderwijs, waterbeheer, gezondheidszorg en energie) bevorderen. Zij zullen een gunstig klimaat voor de digitale economie stimuleren door te zorgen voor meer vrije, open en veilige connectiviteit, waardoor belemmeringen worden weggenomen en het potentieel ervan ten volle kan worden benut voor duurzame ontwikkeling. Zij zullen digitaal ondernemerschap ondersteunen, onder meer voor micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, met het oog op de ontwikkeling van lokaal relevante inhoud, de bevordering van innovatie en het scheppen van fatsoenlijke banen. Zij zullen tevens digitale geletterdheid en digitale vaardigheden stimuleren teneinde mensen, met name vrouwen en personen in kwetsbare en gemarginaliseerde situaties, het heft in eigen hand te laten nemen, sociale inclusie te bevorderen en hun deelname aan het democratisch bestuur en de digitale economie te faciliteren.

58. De EU en haar lidstaten zullen het ontwerp, de bouw en de werking van kwalitatieve infrastructuren en gebouwen die hulpbronnen- en energie-efficiënter zijn, ondersteunen. Zij zullen steun verlenen voor de ontwikkeling van duurzame, emissiearme, onderling verbonden en veilige mobiliteits- en vervoersnetwerken en andere veerkrachtige en klimaatvriendelijke infrastructuur, zoals energienetwerken, watersystemen en afvalbeheersystemen, met als doel een billijke en betaalbare toegang voor iedereen, groei, handel en investeringen te bevorderen. In infrastructuurprojecten zullen zij systematisch de doelstelling integreren dat broeikasgasemissies moeten worden beperkt.
59. De EU en haar lidstaten onderstrepen dat de partnerlanden de internationale milieunormen en normen voor nucleaire veiligheid volledig moeten naleven.
60. De EU en haar lidstaten zullen trachten het potentieel van steden als knooppunten voor duurzame en inclusieve groei en innovatie te stimuleren, rekening houdend met hun wijdere landelijke gemeenschappen en met een evenwichtige regionale ontwikkeling. Zij zullen inclusieve duurzame stadsontwikkeling bevorderen om de ongelijkheid in de steden aan te pakken, waarbij de aandacht vooral uitgaat naar de meest behoeftigen, onder meer degenen die in informele nederzettingen en sloppenwijken wonen. Zij zullen steun aan hun partners verlenen met als doel de verstrekking van basisdiensten, billijke toegang tot voedselzekerheid, toegankelijke, fatsoenlijke en betaalbare huisvesting en de levenskwaliteit van de snel groeiende stedelijke bevolking te verbeteren. Conform de Nieuwe Stedenagenda van de VN stimuleren zij duurzame ruimtelijke ordening, billijk beheer van grondmarkten, duurzame stedelijke mobiliteit en slimme, veilige steden die de uit de digitalisering en de technologie voortvloeiende mogelijkheden benutten. Zij zullen een inclusief, evenwichtig en geïntegreerd territoriaal en stedelijk beleid, alsmede overheidscoördinatie op verschillende niveaus ondersteunen, waardoor sterkere banden tussen landelijke en stedelijke gebieden worden gecreëerd. Zij zullen de weerbaarheid van steden tegen schokken opvoeren en kansen benutten voor een emissiearme en klimaatveerkrachtige economie.

2.4. Vrede - vreedzame en inclusieve samenlevingen, democratie, effectieve en verantwoordingsplichtige instellingen, rechtsstaat en mensenrechten voor iedereen

61. De EU en haar lidstaten zullen de universele waarden democratie, goed bestuur, rechtsstatelijkheid en mensenrechten voor iedereen stimuleren, aangezien zij de essentiële voorwaarden voor duurzame ontwikkeling en stabiliteit vormen. Zij doen dit in het kader van alle partnerschappen en alle instrumenten, in alle situaties en in alle landen, mede via ontwikkelingsmaatregelen. Zij zullen binnenlandse inspanningen ondersteunen die zijn aangepast aan de behoeften en de context van iedere samenleving, teneinde duurzame democratische staten op te bouwen die bestand zijn tegen externe en interne schokken, en de oorzaken van kwetsbaarheid en ongelijkheid aanpakken.

Goed bestuur, democratie, rechtsstaat en mensenrechten

Goed bestuur, democratie en de rechtsstaat zijn van essentieel belang voor duurzame ontwikkeling.

De rechtsstaat is een absolute voorwaarde voor de bescherming van alle grondrechten.

Doeltreffende bestuurlijke instellingen en systemen die inspelen op openbare behoeften leveren essentiële diensten en bevorderen inclusieve groei, terwijl inclusieve politieke processen ervoor zorgen dat burgers overheidsfunctionarissen op alle niveaus om verantwoording kunnen vragen.

De EU en haar lidstaten zullen verantwoordingsplichtige en transparante instellingen, waaronder de nationale parlementen, stimuleren en participatieve besluitvorming en toegang van het publiek tot informatie bevorderen. Zij zullen pleiten voor onafhankelijke en onpartijdige rechtbanken en een eerlijke rechtsbedeling, met inbegrip van toegang tot rechtsbijstand, ondersteunen. Zij zullen steun verlenen voor capaciteitsopbouw met het oog op het tot stand brengen van sterke instellingen en een meerlagig bestuur, waaraan personen in kwetsbare situaties en minderheden deelnemen via partnerschappen tussen nationale, subnationale en lokale overheden, en door benutting van het potentieel van digitale oplossingen. Zij zullen initiatieven steunen waarmee corruptie wordt bestreden en wordt gezorgd voor meer transparantie en verantwoordingsplicht bij de besteding van overheidsmiddelen en de verstrekking van openbare diensten.

62. De EU en haar lidstaten zullen een open en faciliterende ruimte voor het maatschappelijk middenveld, een inclusieve aanpak en transparante besluitvorming op alle niveaus steunen. Zij zullen inclusieve, transparante en geloofwaardige verkiezingen blijven steunen door tijdig bijstand te verlenen gedurende de gehele verkiezingscyclus, en democratische en verantwoordingsplichtige politieke partijen alsmede een actieve deelname van de burgers tijdens het verkiezingsproces te stimuleren. Onafhankelijke EU-verkiezingswaarnemingsmissies zijn daartoe een belangrijk hulpmiddel. De EU en haar lidstaten zullen zich inzetten voor de ondersteuning en bevordering van democratisch bestuur dat het genot van de fundamentele vrijheden zoals de vrijheid van denken, godsdienst of overtuiging alsmede de vrijheid van vergadering en vereniging, ook voor gemarginaliseerde personen, waarborgt en dat de universele mensenrechten op burgerlijk, politiek, economisch, sociaal of cultureel gebied eerbiedigt. Zij zullen opkomen voor de vrijheid van mening en meningsuiting, en steun verlenen aan onafhankelijke en pluralistische media die kwalitatief nieuws op basis van feiten en gegevens brengen.
63. De EU en haar lidstaten zullen efficiënte, transparante, onafhankelijke, open en verantwoordingsplichtige rechtsstelsels stimuleren en toegang tot de rechter voor iedereen, en met name voor armen en mensen in kwetsbare situaties, bevorderen. Dit omvat inspanningen om de criminaliteit, waaronder criminaliteit en geweld in de steden, aan te pakken en om de strijd aan te binden tegen de internationale georganiseerde misdaad op het gebied van wapen-, drugs- of mensenhandel.
64. Armoede, conflicten, kwetsbaarheid en gedwongen verplaatsing hangen onderling sterk samen en moeten op een coherente en brede manier worden aangepakt, mede in het kader van de koppeling tussen humanitaire en ontwikkelingshulp. De EU en haar lidstaten zullen de grondoorzaken ervan op alle niveaus aanpakken, gaande van uitsluiting, ongelijkheid, voedselonzeekerheid, mensenrechtenschendingen, straffeloosheid en het ontbreken van de rechtsstaat tot aantasting van het milieu en klimaatverandering.

65. De EU en haar lidstaten zullen ontwikkelingssamenwerking als onderdeel van het volledige gamma van beleidsmaatregelen en instrumenten gebruiken om conflicten en crises te voorkomen, te beheersen en te helpen oplossen, humanitaire behoeften te voorkomen en langdurige vrede en goed bestuur op te bouwen. Het centrale doel van ontwikkelings-samenwerking blijft de uitbanning van armoede in al zijn dimensies en dat zal niet uit het oog worden verloren. Zij zullen de totaalaanpak voor conflicten en crises bevorderen door beter gebruik te maken van overgangsstrategieën en van het EU-systeem voor vroegtijdige waarschuwing voor conflicten, waarbij de nadruk wordt gelegd op fragiliteit en menselijke veiligheid, en de koppeling tussen duurzame ontwikkeling, humanitair optreden, vrede en veiligheid wordt erkend.
66. Vredes- en staatsopbouw zijn essentieel voor duurzame ontwikkeling en dienen plaats te vinden op alle niveaus, van mondiaal tot lokaal, en in alle stadia van de conflictcyclus, van vroegtijdige waarschuwing en preventie tot crisisrespons en stabilisering. In de context van ontwikkelingssamenwerking kunnen de EU en haar lidstaten ook met actoren uit de veiligheidssector samenwerken met het oog op de opbouw van hun capaciteit om duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen te verwezenlijken, in het bijzonder het bereiken van duurzame en inclusieve samenlevingen. De EU en haar lidstaten zullen gedeelde oplossingen voor uitdagingen op het gebied van veiligheid en ontwikkeling stimuleren, onder meer door de democratische governance van de veiligheidssector, de doeltreffendheid ervan bij het bieden van menselijke veiligheid en de opbouw van capaciteit te ondersteunen. De EU en haar lidstaten onderkennen dat radicalisering die tot gewelddadig extremisme leidt, moet worden voorkomen en bestreden, onder meer door bevordering van religieuze tolerantie en interreligieuze dialoog. Zij zullen zich blijven inzetten voor het beginsel "verantwoordelijkheid tot bescherming" en het voorkomen van gruweldaden. In dit verband zullen de EU en haar lidstaten de samenwerking met de VN en met regionale en nationale partners blijven opvoeren.
67. De EU en haar lidstaten zullen bijdragen tot de hervorming van de veiligheidssector, hetgeen op zijn beurt kan bijdragen tot de totstandbrenging van effectieve democratische controle en verantwoordingsplicht, een betere menselijke veiligheid, duurzame ontwikkeling en de uitbanning van armoede. De hervorming van de veiligheidssector moet worden toegesneden op de veiligheidsbehoeften van de partnerlanden en worden gebaseerd op duidelijk en duurzaam nationaal ownership.

68. Fragiele en door conflicten getroffen landen vergen bijzondere aandacht en een volgehouden internationaal engagement om tot duurzame ontwikkeling te komen. Doelstellingen inzake staat- en vredesopbouw zijn van cruciaal belang om het nationale vermogen te ontwikkelen waarmee economische, sociale en milieuproblemen volledig in de zorgpunten op veiligheids- en ontwikkelingsgebied kunnen worden geïntegreerd. In het kader van hun ontwikkelingshulp zullen de EU en haar lidstaten bijzondere aandacht besteden aan fragiele en door conflicten getroffen staten, en zullen zij de meest fragiele steunen. Door de mensenrechten, de democratie, de rechtsstaat en goed bestuur te promoten en te beschermen, dragen zij proactief bij aan stabiliteit, veiligheid en veerkracht. Zij zullen een conflictsensitieve benadering integreren in al hun werkzaamheden, teneinde de positieve impact op vrede te optimaliseren. Zij zullen transparantie, verantwoordingsplicht en toegang tot de rechter stimuleren door met alle stakeholders te werken aan conflictpreventie, vredeshandhaving en vredesopbouw. Zij zullen steun verlenen aan overgangsjustitie via contextspecifieke maatregelen voor de bevordering van waarheid, gerechtigheid, schadeloosstelling en waarborgen ter voorkoming van herhaling. Met het oog op stabilisering moet de periode tussen conflictoplossing en hervormingsprocessen op lange termijn worden overbrugd, door een vertrouwensrelatie op te bouwen tussen de overheid en de bevolking, onder andere door de dienstverlening te hervatten. In deze context zullen de EU en haar lidstaten de partnerschappen met gekwalificeerde regionale partners nieuw leven inblazen. Het welslagen van maatregelen op het vlak van vrede en veiligheid hangt in het bijzonder af van samenwerking met lokale actoren en de mate waarin zij zich verantwoordelijk voelen voor het proces. Peer learning tussen fragiele en door conflicten getroffen staten kan dienstig zijn. De EU en haar lidstaten zullen zich richten op alle aspecten van de preventie en aanpak van seksueel en gendergerelateerd geweld tijdens en na conflicten, en steun verlenen aan vrouwen als positieve actoren bij conflictpreventie en -oplossing, hulpverlening en herstel, en de opbouw van duurzame vrede.

69. De EU en haar lidstaten zullen humanitair optreden en ontwikkelingssamenwerking op een meer coherente en complementaire manier uitvoeren zodat zij actief bijdragen aan de opbouw van veerkracht van individuen, gemeenschappen, de samenleving en de staat, alsmede aan de bestrijding van extreme armoede, de preventie en aanpak van crises, de beperking van chronische kwetsbaarheid en de totstandbrenging van zelfredzaamheid. Duurzame oplossingen vergen multistakeholderbenaderingen, maatregelen op verschillende niveaus en een langetermijnvisie. Dit betekent dat de koppeling van noodhulp, rehabilitatie en ontwikkeling moet worden versterkt, onder meer door een grondige uitwisseling van informatie, donorcoördinatie, een gezamenlijke analyse van lacunes, risico's en zwakke punten, en een gedeelde visie op strategische prioriteiten, zulks zo spoedig mogelijk. De EU en haar lidstaten zorgen voor vroegtijdige betrokkenheid en nauwe samenwerking van politieke en ontwikkelingsactoren vanaf het begin, om de noodhulp en snelle herstelinterventies van de humanitaire actoren aan te vullen en hierop voort te bouwen. Dit zal geschieden met inachtneming van de humanitaire beginselen overeenkomstig het internationaal humanitair recht.
70. De EU en haar lidstaten zullen hun inspanningen opvoeren teneinde veerkracht op te bouwen en tot een groter aanpassingsvermogen bij veranderingen te komen, onder meer conform het kader van Sendai voor rampenrisicovermindering 2015-2030 en de Klimaatovereenkomst van Parijs. Mensen en gemeenschappen helpen om zich beter voor te bereiden, hun blootstelling en kwetsbaarheid te verminderen en te zorgen voor meer veerkracht om schokken en rampen te weerstaan en te boven te komen, is cruciaal om negatieve effecten te beperken en het verlies van levens en bestaansmiddelen te voorkomen. De EU en haar lidstaten zullen analyses van risico's en lacunes opnemen in hun ontwikkelingssamenwerkingsprogramma's. Zij zullen ook blijven werken aan een betere paraatheid bij grensoverschrijdende gezondheidsbedreigingen, conform de Internationale Gezondheidsregeling, met name door capaciteit voor nationale en regionale systemen voor gezondheidszorg op te bouwen en informatie beter uit te wisselen. Door voort te bouwen op ervaringen met mondiale gezondheids crises zullen de EU en haar lidstaten sectoroverschrijdende initiatieven op internationaal, regionaal en lokaal niveau blijven stimuleren en zullen zij de versterking van horizontale gezondheidszorgsystemen een centrale plaats in de ontwikkelingsprogramma's voor gezondheidszorg geven.

71. Migratie, duurzame ontwikkeling en stabiliteit zijn nauw met elkaar verbonden. De EU en haar lidstaten willen gecoördineerd optreden met het oog op de aanpak van de onderliggende oorzaken van irreguliere migratie en gedwongen verplaatsing zoals conflicten, een zwak staatsbestel, onveiligheid en marginalisering, armoede, voedselonzeekerheid, ongelijkheid en discriminatie, en achteruitgang van het milieu en klimaatverandering. Zij zullen stimulansen bieden voor mensenrechten en menselijke waardigheid, opbouw van democratie, goed bestuur en de rechtsstaat, sociale inclusie en cohesie, economische mogelijkheden met fatsoenlijk werk dankzij op mensen gerichte ondernemingen, en beleidsruimte voor het maatschappelijk middenveld. Zij zullen tevens werk maken van de bestrijding van migrantensmokkel en mensenhandel als bronnen van instabiliteit. Het is van essentieel belang dat er sterke partnerschappen met landen van oorsprong, doorreis en bestemming tot stand worden gebracht, met duurzame beleidsmaatregelen op de lange termijn voor de aanpak van de verschillende aspecten van de problematiek.

3. PARTNERSCHAP - DE EU ALS MOTOR VOOR DE UITVOERING VAN DE AGENDA 2030

72. In de Agenda 2030 wordt erkend dat ieder land de primaire verantwoordelijkheid voor zijn eigen economische en sociale ontwikkeling draagt, maar de Agenda 2030 moet ook door alle landen en stakeholders in een partnerschap worden uitgevoerd. Het ontwikkelingslandschap breidt uit en omvat meer en nieuwe actoren. Parlementen, politieke partijen, regionale en lokale autoriteiten, onderzoeksinstituten, liefdadigheidsinstellingen, coöperaties, de particuliere sector en het maatschappelijk middenveld zijn belangrijke partners geworden in het bereiken van de meest kwetsbare en gemarginaliseerde mensen. De bevordering en bescherming van een ruimte waarin deze ontwikkelingsactoren veilig kunnen handelen, is van cruciaal belang voor de verwezenlijking van duurzame ontwikkeling.

3.1. Beter samenwerken

73. Als antwoord op globale uitdagingen zullen de EU en de lidstaten verdere verbetering brengen in de manier waarop zij hun samenwerking verlenen, onder meer door beter samen te werken, rekening houdend met hun respectieve comparatieve voordelen. Dit omvat het verbeteren van de doeltreffendheid en impact door meer coördinatie en coherentie, door de beginselen inzake de doeltreffendheid van ontwikkelingshulp toe te passen en door ontwikkelingssamenwerking te verlenen als onderdeel van het algemene interne en externe optreden ter bevordering van de uitvoering van Agenda 2030. Om zijn doelstellingen efficiënter na te streven en om aan te sluiten bij het hoofddoel inzake het uitroeien van armoede, moet het ontwikkelingsbeleid van de EU aanpasbaar zijn en kunnen tegemoetkomen aan veranderende behoeften, crises en prioriteiten.
74. De EU en haar lidstaten zullen over alle kwesties in verband met het ontwikkelingsbeleid gezamenlijke standpunten ontwikkelen en op elkaar afstemmen in internationale fora. Zo zal hun gezamenlijke invloed toenemen en zullen zij bijdragen aan efficiëntere multilaterale besprekingen.
75. Op landenniveau zullen de EU en de lidstaten hun middelen en capaciteiten bundelen om de gezamenlijke programmering van ontwikkelingssamenwerking te versterken om zo de totale impact te vergroten. Gezamenlijke programmering moet worden bevorderd en versterkt, maar moet ook vrijwillig, flexibel en inclusief worden gehouden en toegesneden blijven op de context van het land, en zij moet de vervanging van programmeringsdocumenten van de EU en de lidstaten door gezamenlijke EU-programmeringsdocumenten mogelijk maken. De inzet, de inspraak en de eigen verantwoordelijkheid van de partnerlanden zijn voor dit proces van cruciaal belang. Gezamenlijke programmering moet uitgaan van de ontwikkelingsstrategie van het partnerland en moet worden afgestemd op de ontwikkelingsprioriteiten van het partnerland. De EU en de lidstaten zullen samen strategische antwoorden ontwikkelen op basis van gedeelde kennis, toegevoegde waarde, geleerde lessen en een gezamenlijke analyse van de situatie in het land, inclusief armoede en duurzaamheid, en de algemene betrekkingen van het land met de EU. Daarbij zullen zij rekening houden met de beschikbare middelen voor ontwikkelingsfinanciering, conform de actieagenda van Addis Abeba. De EU en de lidstaten zullen ook nauwere coördinatie en synergieën nastreven in fragiele en door conflicten getroffen landen, onder meer via gezamenlijke programmeringsprocessen en gezamenlijke conflictanalyse. Dit zal ook bijdragen tot de New Deal voor de inzet in fragiele staten.

76. Het intensievere gebruik van gezamenlijke EU-responsen aan de hand van gezamenlijke EU-programmering kan zorgen voor een grotere impact en zichtbaarheid van de EU en de lidstaten op het terrein. Deze aanpak zal bijdragen tot het samenbrengen van middelen, het verminderen van de versnippering en het verhogen van de efficiëntie. Gezamenlijke toezicht- en resultatenkaders zullen essentiële elementen zijn van de gezamenlijke respons om de dynamiek te behouden, de dialoog te voeden en de wederzijdse verantwoordingsplicht te verbeteren. Gezamenlijke programmering moet ook openstaan voor andere relevante donoren en internationale actoren wanneer dat op landniveau relevant wordt geacht door de vertegenwoordigingen van de EU en de lidstaten.
77. De EU en haar lidstaten zullen er in voorkomend geval naar streven om steun aan partnerlanden te bieden door middel van een gezamenlijke uitvoering. Door een gezamenlijke uitvoering kan de coherentie, doeltreffendheid en coördinatie van EU-steun worden versterkt en kan deze worden gebaseerd op gemeenschappelijke doelstellingen in specifieke sectoren of specifieke sectoroverschrijdende thema's, en worden toegesneden op de context van het land. Een gezamenlijke uitvoering zal worden gestoeld op gezamenlijke analyses, zal rekening houden met beschikbare middelen en zal gezamenlijk worden gemonitord en geëvalueerd. Een gezamenlijke uitvoering kan in voorkomend geval op regionaal, nationaal of wereldwijd niveau plaatsvinden en aan andere gebieden van extern optreden worden gekoppeld.
78. Gezamenlijke uitvoeringen zullen inclusief zijn en openstaan voor alle EU-partners die instemmen met en kunnen bijdragen aan een gezamenlijke visie, inclusief instanties en ontwikkelingsfinancieringsinstellingen van de lidstaten, de particuliere sector, het maatschappelijk middenveld en de academische wereld. Wanneer dat relevant wordt geacht, kunnen dat ook andere gelijkgestemde regeringen, de Verenigde Naties en andere internationale en regionale organisaties en financiële instellingen zijn. Voor een gezamenlijke uitvoering kunnen meerdere financiële regelingen worden voorzien, bijvoorbeeld medefinanciering, gedelegeerde samenwerking, alsmede niet-financiële uitvoeringsmiddelen, en de gezamenlijke uitvoering moet voortbouwen op de comparatieve voordelen van de verschillende actoren en de uitwisseling van beste praktijken. In dit verband zullen de EU en haar lidstaten blijven putten uit ervaringen van alle lidstaten, onder meer inzake transitie, en zullen zij deze uitwisselen.

79. Bij de ontwikkelingsprogrammering op geografische of thematische basis zal een meerjarige aanpak worden gevolgd. In hun ontwikkelingssamenwerking zullen de EU en de lidstaten gebruik maken van verschillende en aanvullende modaliteiten (zoals projectsteun, ondersteuning van sectorale programma's, sectorale en algemene begrotingssteun) en wijzen van steunverlening (waaronder samenwerkingsverbanden, technische bijstand en capaciteitsopbouw), afhankelijk van hetgeen in elk land het best zal werken gelet op de capaciteiten, behoeften en prestaties ervan, en rekening houdend met specifieke omstandigheden.
80. De EU en de lidstaten zullen, in voorkomend geval, ook zoeken naar mogelijkheden om hun middelen te combineren en zullen snel en flexibel besluiten nemen en uitvoeren met het oog op een zo groot mogelijke impact, doeltreffendheid en zichtbaarheid van de EU-ontwikkelingssamenwerking bij het bereiken van de SDG's, door middel van initiatieven, met name de trustfondsen van de EU, die voor noodsituaties, voor de fase na noodsituaties of voor thematische acties worden aangesproken, die mogelijkheden kunnen bieden om de krachten van de EU, de lidstaten en andere ontwikkelingspartners op doeltreffende wijze te bundelen. Deze zouden administratieve efficiëntie en een meerwaarde moeten bieden, en inclusief van aard moeten zijn door het inschakelen van alle donoren, ook de kleine. De Commissie zal voor transparantie zorgen, onder andere door regelmatig informatie aan het Europees Parlement en de Raad te verstrekken en door hun passende deelname in relevante bestuursstructuren, in overeenstemming met de toepasselijke EU-wetgeving. Trustfondsen zullen alle beginselen inzake de doeltreffendheid van ontwikkelingshulp toepassen en zullen worden gebruikt in samenhang met de ontwikkelingsprioriteiten op lange termijn, nationale en EU-landenstrategieën en andere relevante instrumenten en programma's.

81. Door de werkzaamheden van de EU en haar lidstaten op het vlak van begrotingssteun te coördineren, zullen de inspanningen voor de uitvoering van de SDG's in partnerlanden worden gestimuleerd en zullen het macro-economisch beleid, het beheer van overheidsfinanciën en het bedrijfsklimaat worden verbeterd. Begrotingssteun zal, indien van toepassing en met degenen die willen deelnemen, worden gebruikt ter versterking van partnerschappen, de politieke dialoog, de eigen inbreng en de wederzijdse verantwoordingsplicht in de betrekkingen met ontwikkelingslanden, op basis van gedeelde beginselen, doelstellingen en belangen, en afhankelijk van de politieke, economische en sociale context van partnerlanden. Begrotingssteun zal in overeenstemming met de beginselen inzake de doeltreffendheid van ontwikkelingshulp worden verleend wanneer de omstandigheden zich daartoe lenen en er doeltreffende systemen voor bestuurlijke controle aanwezig zijn, en zal gepaard gaan met capaciteitsopbouw en de overdracht van kennis en deskundigheid. Zo zal de steun een aanvulling vormen op de inspanningen van ontwikkelingslanden om meer inkomsten te innen en middelen beter te besteden ter ondersteuning van duurzame ontwikkeling, en ter bevordering van inclusieve groei en werkgelegenheid, het uitbannen van armoede, het terugdringen van ongelijkheid, en vreedzame samenlevingen. Begrotingssteun kan ook bijdragen aan een oplossing voor kwetsbare situaties en aan het stimuleren van stabiliteit en staatsopbouw in landen in een fragiele situatie of overgang.
82. Het combineren van subsidies en leningen (blending), met het oog op het aantrekken van aanvullende particuliere financiering, is een ander belangrijk middel voor de uitvoering van Agenda 2030. Blending kan worden toegepast op alle gebieden van externe samenwerking van de EU in sectoren als energie, transport- en waterinfrastructuur, steun voor het midden- en kleinbedrijf, sociale sectoren en het milieu. Er zal behoefte zijn aan een sterkere betrokkenheid van de particuliere sector, waarbij gebruik wordt gemaakt van innovatieve financiële instrumenten om meer particuliere financiering aan te trekken voor duurzame ontwikkeling, met inbegrip van klimaatactie. Aangezien blending de additionaliteit waarborgt en het belang van ontwikkeling vooropstelt, zal het worden ingezet om de doeltreffendheid te verbeteren, marktfalen aan te pakken en marktverstoringen te beperken. Bij blending-activiteiten zal maatschappelijk verantwoord ondernemen worden gestimuleerd, onder meer via de tenuitvoerlegging van relevante internationale richtsnoeren, beginselen en instrumenten. Blending is een belangrijk onderdeel van het Europees plan voor externe investeringen. Een nauw partnerschap met de Europese Investeringsbank (EIB) en andere financiële instellingen van de lidstaten zal een essentieel onderdeel van de blendingactiviteiten van de EU zijn. Ook andere internationale financiële instellingen zullen daarbij betrokken worden.

3.2. Bevorderen van sterkere, inclusievere partnerschappen met meerdere stakeholders

83. Sterkere partnerschappen staan centraal in de EU-aanpak voor de uitvoering van de SDG's. De EU en haar lidstaten zullen nauwer samenwerken met alle andere relevante actoren om de uitvoering van de Agenda 2030 te stimuleren en hun capaciteit inzake het nemen van democratische eigen verantwoordelijkheid te versterken. Zowel parlementen, politieke partijen als regionale en lokale overheden moeten hun respectievelijke rollen, waaronder die van toezichthouder, invullen, naast de nationale regeringen, en moeten actief aan het besluitvormingsproces deelnemen. Dit omvat ook de belangrijke rol van de nationale en regionale parlementen in het wetgevingsproces, het goedkeuren van begrotingen en het ter verantwoording roepen van regeringen.
84. Nationale regeringen dragen de primaire verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Agenda 2030. In de betrekking met partnerlanden zullen de EU en haar lidstaten sterker de nadruk leggen op de eigen verantwoordelijkheid van landen en op partnerschap en dialoog teneinde de doeltreffendheid te vergroten. Zij zullen ondersteuning bieden voor alomvattende en inclusieve planning in ontwikkelingslanden die gestoeld is op nationale en subnationale ontwikkelingsstrategieën, -programma's en -begrotingen. Zij zullen open regeringsdialogen met alle stakeholders stimuleren tijdens de besluitvorming, planning, uitvoering en evaluatie. Dergelijke processen zullen de nationale regeringen helpen bij het beoordelen van de beschikbare uitvoeringsmiddelen, het identificeren van de lacunes en het kiezen van geschikte domeinen voor ontwikkelings- en andere internationale samenwerking.
85. Een fundamentele doelstelling zal erin bestaan in een land capaciteit op te bouwen voor de uitvoering van de Agenda 2030 op lokaal, regionaal en nationaal niveau, een gunstige beleidsomgeving te bevorderen, met name voor de meest gemarginaliseerde gemeenschappen, en steun te verlenen voor lering en kennisuitwisseling. Dat zal ook steun inhouden voor het mobiliseren en efficiënt gebruiken van binnenlandse overheidsfinanciën, die veruit de grootste en meest stabiele bron zijn voor de financiering van duurzame ontwikkeling. Het zal ook betekenen dat e-overheidssystemen voor het efficiënt innen van belastingen en het transparant gebruik van overheidsmiddelen gepromoot worden. De EU en de lidstaten zullen hun steun verlenen aan capaciteitsopbouw voor nationale monitoringkaders, goede methoden voor het verzamelen, uitsplitsen en analyseren van data, ook door middel van digitale monitoring-instrumenten, en voor beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling.

86. De verwezenlijking van de meeste SDG's is sterk afhankelijk van de actieve betrokkenheid van lokale en regionale overheden. De EU en de lidstaten zullen, in voorkomend geval, hun steun verlenen aan hervormingen ter bevordering van transparantie, verantwoordingsplicht en decentralisatie teneinde regionale en lokale overheden in staat te stellen om beter te besturen, een grotere ontwikkelingsimpact te hebben en ongelijkheden binnen landen beter aan te pakken. Zij zullen hun steun verlenen aan processen voor een efficiënte interactie tussen burgers en lokale overheden in alle stadia van beleidsplanning en -uitvoering, en zullen hun samenwerking met lokale en andere subnationale autoriteiten versterken, onder meer via gedecentraliseerde samenwerking.
87. Een geslaagde uitvoering van de Agenda 2030 vergt ook sterkere partnerschappen met andere actoren dan regeringen. De EU en de lidstaten zullen hun partnerschappen met de particuliere sector, het maatschappelijk middenveld, waaronder vakbonden en werkgeversorganisaties, multilaterale en regionale organisaties, de academische wereld, de diaspora en andere relevante stakeholders, uitbreiden. Zij zullen ondersteuning blijven bieden voor de opbouw van de capaciteit van deze actoren om ten volle hun rol te vervullen bij het ontwerpen, uitvoeren, monitoren en evalueren van de strategieën voor duurzame ontwikkeling.
88. De EU en de lidstaten zullen hun partnerschappen met maatschappelijke organisaties ter ondersteuning van duurzame ontwikkeling verdiepen. Zij zullen bijdragen tot manoeuvreerruimte en een gunstig klimaat voor maatschappelijke organisaties, met volledige participatie van het publiek, zodat zij in staat zijn hun rol van onafhankelijke pleitbezorgers, uitvoerders en instrumenten voor verandering te spelen in het onderwijs en de bewustmaking omtrent ontwikkeling, alsmede in het monitoren en ter verantwoording roepen van autoriteiten. Zij zullen ondersteuning bieden voor toezeggingen van maatschappelijke organisaties in verband met efficiënte, transparante, verantwoordingsplichtige en resultaatgerichte ontwikkelingssamenwerking.
89. De EU en de lidstaten erkennen de cruciale rol van de particuliere sector als motor voor duurzame ontwikkeling op lange termijn, evenals de noodzaak om met deze sector een gestructureerde dialoog te voeren en gezamenlijke ontwikkelingsdoelstellingen na te streven. De EU en de lidstaten zullen praktische partnerschapsregelingen ontwikkelen voor transparante en open samenwerking waaraan bedrijven, burgers en andere stakeholders kunnen deelnemen. Zij zullen duurzame en ethische bedrijfspraktijken ondersteunen en zorgen voor stimulansen voor particuliere investeringen in wereldwijde duurzame ontwikkeling.

90. De EU en de lidstaten zullen hun partnerschappen met multilaterale organisaties als de Verenigde Naties, het Internationaal Monetair Fonds, de Wereldbankgroep, regionale ontwikkelingsbanken, de G7, de G20, de OESO en andere regionale en multilaterale instellingen, versterken. Dat zal hen ertoe aansporen hun strategische planning en operationele activiteiten op de Agenda 2030 af te stemmen en wederzijdse en gecoördineerde steun voor de uitvoering ervan te bevorderen, geheel in overeenstemming met de nationale strategieën voor duurzame ontwikkeling. Om de doeltreffendheid en het ontwikkelingssysteem van de VN te verbeteren, zullen de EU en de lidstaten hervormingen en synergieën binnen de VN propageren, zowel op centraal niveau als op niveau van het betrokken land, om ervoor te zorgen dat de VN "als één VN optreedt" ("deliver as one"). De EU en de lidstaten zullen de deelname van ontwikkelingslanden aan het bestuur van multilaterale organisaties stimuleren.

3.3. Op maat gesneden ontwikkelingspartnerschappen die de capaciteiten en behoeften weerspiegelen

91. Ontwikkelingssamenwerking zal land- en regiospecifiek blijven en gebaseerd zijn op de specifieke behoeften, strategieën, prioriteiten en middelen van de partners. De EU en de lidstaten zullen hun samenwerking met ontwikkelingslanden steeds meer diversifiëren en op maat toesnijden. Partnerschappen moeten ontwikkelingssamenwerking en financiële steun omvatten, en daarnaast ook uiteenlopende strategieën, beleidslijnen en instrumenten om de toenemende variatie in de omstandigheden van ontwikkelingslanden weer te geven.

92. Met volledige inachtneming van de prioriteiten van de afzonderlijke lidstaten zal de ontwikkelingssamenwerking van de EU en haar lidstaten daar worden ingezet waar de noden het hoogst zijn en waar zij het grootste effect kan sorteren, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en in fragiele landen en landen in conflictsituaties. Deze landen, voornamelijk in Afrika, hebben een aanzienlijk en steeds groter deel van de armen in de wereld, zijn het minst in staat financiële middelen aan te trekken en lijden het grootste gebrek aan middelen om de SDG's te bereiken. Zij zullen in de toekomst in sterke mate afhankelijk blijven van internationale publieke financiering. De stromen van internationale publieke financiering tegen de meest gunstige voorwaarden, met name subsidies, moeten worden geheroriënteerd naar de meest behoeftige landen, waaronder landen in een fragiele situatie. De EU en de lidstaten zullen aandacht besteden aan de specifieke uitdagingen van landen die van de laaginkomensstatus opklimmen naar de middeninkomensstatus.
93. De EU en de lidstaten zullen aan ontwikkelingssamenwerking doen, de politieke dialoog voeren en partnerschappen met middeninkomenslanden aangaan over duurzame ontwikkeling, de uitbanning van armoede, de aanhoudende vluchtelingen crisis en andere gedeelde belangen. Zij zullen, in voorkomend geval, politieke, veiligheids-, economische, wetenschappelijke, technische, technologische en financiële samenwerking combineren. In dialogen over overheidsbeleid en hervormingen zal rekening worden gehouden met de diversiteit van de middeninkomenslanden, zullen de wederzijdse belangen worden bevorderd en zullen de gemeenschappelijke prioriteiten, partnerschappen en beginselen inzake samenwerking in kaart worden gebracht. Zij zullen ondersteuning bieden voor de uitvoering van de SDG's, die een gezamenlijk en geïntegreerd kader voor samenwerking vormen, en ook aandacht besteden aan mondiale collectieve goederen en uitdagingen.

94. In veel middeninkomenslanden leven nog steeds grote aantallen mensen in armoede en is er vaak sprake van zeer grote ongelijkheden en sociale uitsluiting. Als een belangrijk aandachtspunt voor samenwerking met middeninkomenslanden zal erop moeten worden toegezien dat niemand achterblijft, door armoede en formele en informele belemmeringen voor sociale inclusie aan te pakken via een billijke vorming en herverdeling van welvaart. De EU en de lidstaten zullen ook ingaan op de behoefte aan het versnellen en ondersteunen van de bevordering van duurzame consumptie- en productiepatronen, de vermindering van de afvalproductie, het verantwoord beheer van chemische stoffen en het efficiënt gebruik van hulpbronnen. De EU en de lidstaten zullen zich inzetten voor het delen van expertise, het bevorderen van technologieoverdracht en de uitwisseling van goede praktijken, onder meer door het opzetten van zakelijke platforms voor micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ter stimulering van verantwoorde investeringen en fiscale hervormingen ten gunste van hernieuwbare energie, duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen en de bevordering van goed bestuur, de rechtsstaat en de mensenrechten.
95. De EU en de lidstaten zullen ook op innovatieve manieren betrokken zijn bij verder gevorderde ontwikkelingslanden, waaronder financiële en niet-financiële samenwerking, aangezien deze landen minder of geen concessionele vormen van bijstand nodig hebben. Deze landen zijn van cruciaal belang voor de uitvoering van de Agenda 2030 en hebben, gelet op hun grote economieën, een steeds grotere invloed op mondiale collectieve goederen en uitdagingen, waaronder de klimaatverandering.

Innovatieve betrokkenheid bij verder gevorderde ontwikkelingslanden

Verder gevorderde ontwikkelingslanden hebben belangrijke invloeden binnen hun regio, onder meer als bron van regionale stabiliteit. Hun samenwerking met andere ontwikkelingslanden neemt snel toe en heeft een groot aandeel in de totale internationale samenwerking.

De EU en de lidstaten zullen nieuwe partnerschappen met verder gevorderde ontwikkelingslanden ontwikkelen om de uitvoering van de Agenda 2030 te stimuleren, door middel van ruimere samenwerking. Centraal in deze partnerschappen staat de dialoog over overheidsbeleid en hervormingen. De beleidsdialogen zullen de wederzijdse belangen bevorderen en gemeenschappelijke prioriteiten, partnerschappen en beginselen inzake samenwerking in kaart brengen voor de uitvoering van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling, die een gemeenschappelijk en geïntegreerd samenwerkingskader vormen. Deze nieuwe partnerschappen zullen technische bijstand en de uitwisseling van goede praktijken en kennis stimuleren.

Bovendien zullen de EU en de lidstaten met deze landen samenwerken om zuid-zuid- en driehoeks-samenwerking te promoten in overeenstemming met de beginselen inzake de doeltreffendheid van ontwikkelingshulp.

96. Regionale overeenkomsten, raamwerken, strategieën, partnerschappen en beleidsmaatregelen ten aanzien van alle ontwikkelingslanden zullen aangestuurd worden door de consensus en gebaseerd zijn op gemeenschappelijke doelstellingen, beginselen en waarden. Zij zullen de uitvoering van de Agenda 2030 op regionaal niveau met partnerlanden, ook in Afrika, het Caribisch gebied en de regio van de Stille Oceaan, alsmede in Latijns-Amerika en Azië, stimuleren.
97. Deze consensus zal ook als leidraad dienen voor het optreden van de EU in de ontwikkelingslanden van de aangrenzende regio's, in overeenstemming met het Europees nabuurschapsbeleid. De EU en de lidstaten zullen in hun nabuurschap gebruik maken van verschillende instrumenten, die aansluiten bij andere activiteiten van de EU in het kader van de Agenda 2030.

4. MEER EFFECT VOOR EU-MAATREGELEN DOOR EEN BETERE AANPAK

4.1. Mobiliseren en doeltreffend inzetten van alle middelen voor de uitvoering

98. De EU en haar lidstaten moeten hun aanpak aanpassen aan het kader van de Agenda 2030 en de actieagenda van Addis Abeba en moeten alle middelen van uitvoering daadwerkelijk inzetten en doeltreffend gebruiken, onder meer door middel van innovatieve financieringsmechanismen. Daartoe is hernieuwde aandacht voor het creëren van een gunstig en bevorderlijk beleidsklimaat op alle niveaus vereist. Onder meer gaat het om het mobiliseren en doeltreffend gebruiken van binnenlandse en internationale overheidsfinanciering, het mobiliseren van de binnenlandse en internationale private sector, en het versterken van de capaciteit van partnerlanden teneinde veranderingen te bewerkstelligen met het oog op het stimuleren van handel en investeringen, het bevorderen van wetenschap, technologie en innovatie en eveneens, wat betreft migratie, het aanpakken van de uitdagingen en het benutten van de positieve gevolgen.
99. De EU en haar lidstaten zullen met de partnerlanden samenwerken om een gezonde beleidsomgeving voor de uitvoering van de Agenda 2030 te stimuleren. Zij zullen staten helpen om een inclusief nationaal duurzame-ontwikkelingsbeleid en resultatenkaders te formuleren en uit te voeren en om de verantwoordingsplicht en het reactievermogen ten aanzien van burgers te verbeteren. Zij zullen beleid promoten waarbij publieke en private acties ten bate van ontwikkeling worden gekoppeld aan een gunstig klimaat voor inclusieve duurzame groei en eerlijke verdeling daarvan via de nationale begrotingen. Zij zullen hun ontwikkelings-samenwerking richten op het versterken van het eigen vermogen van landen om de Agenda 2030 uit te voeren en tegemoet te komen aan de noden en verwachtingen van de bevolking.
100. De EU en haar lidstaten zullen meer aandacht schenken aan het genereren van binnenlandse aanvullende middelen voor duurzame ontwikkeling in partnerlanden. Onder meer zal het mobiliseren van binnenlandse middelen worden bevorderd, evenals een klimaat dat gunstig is voor meer binnenlandse private stromen, zal internationale handel als motor van ontwikkeling worden gepromoot en zullen illegale geldstromen worden aangepakt.

Binnenlandse middelen mobiliseren en inzetten

Het beter mobiliseren van binnenlandse middelen is van cruciaal belang voor de inspanningen van alle regeringen om inclusieve groei te verwezenlijken, armoede uit te bannen en duurzame ontwikkeling te bereiken. Het vergroot de voorspelbaarheid en de stabiliteit van financiering voor duurzame ontwikkeling en vermindert de afhankelijkheid van hulp. In combinatie met een gezond beheer van de overheidsuitgaven zorgt dat ervoor dat meer openbare goederen en diensten voorhanden zijn waar zij nodig zijn, en versterkt dat het sociaal contract tussen regeringen en burgers.

De EU en haar lidstaten zullen het daadwerkelijk en doeltreffend mobiliseren en inzetten van middelen bevorderen, onder meer via initiatieven zoals de "Collect More Spend Better"-aanpak. Zij zullen hun aanpak toespitsen op belastingontduiking en -ontwijking en illegale geldstromen en op de doeltreffendheid en eerlijkheid van belastingssystemen en de financiering van sociale bescherming. De EU en haar lidstaten staan eveneens achter het initiatief van Addis Abeba inzake belastingen, de werkzaamheden van de OESO/G20 om grondslaguitholling en winstverschuiving aan te pakken, waaronder de verslaglegging per land en uitwisseling van informatie over belastingen, om ervoor te zorgen dat ondernemingen belastingen betalen die in overeenstemming zijn met hun commerciële activiteiten en winst. Zij ondersteunen de deelname van ontwikkelingslanden aan mondiaal fiscaal bestuur en relevante internationale besprekingen en procedures voor het bepalen van normen, waaronder het Mondiaal Forum inzake transparantie en uitwisseling van inlichtingen voor belastingdoeleinden en de besprekingen van de OESO/G20. Zij zijn vastbesloten bij hun fiscaal beleid rekening te houden met de gevolgen voor ontwikkelingslanden.

101. Binnenlandse overheidsfinanciën zijn van cruciaal belang voor de uitvoering van de Agenda 2030 in alle landen. De EU en haar lidstaten zullen de inspanningen van ontwikkelingslanden nog meer steunen om meer inkomsten te mobiliseren, de staatsschulden en de overheidsuitgaven beter te beheren, belastingsystemen te ontwikkelen, de efficiëntie en doeltreffendheid van de overheidsuitgaven te vergroten en subsidies voor fossiele brandstoffen die schadelijk zijn voor het milieu af te bouwen. Officiële ontwikkelingshulp (ODA) blijft een belangrijke rol spelen als aanvulling op de inspanningen van - in het bijzonder de armste en meeste kwetsbare - landen om binnenlandse middelen te mobiliseren. De EU en haar lidstaten kunnen bijdragen aan de verbetering van de doeltreffendheid van overheidsinvesteringen in partnerlanden door steun te verlenen aan macro-economische en begrotingskaders voor stabiliteit, gezonde sectorbeleidslijnen en hervormingen, brede jaarlijkse en tussentijdse begrotingskaders en gezonde beheerssystemen voor overheidsfinanciën, met inbegrip van transparante en duurzame aanbestedingen.
102. De EU en haar lidstaten zijn genereuze verstrekkers van ontwikkelingssamenwerking. De afgelopen jaren hebben zij wereldwijd meer dan de helft van de officiële ontwikkelingshulp geleverd. Ofschoon de omvang van de ODA voor alle ontwikkelingslanden samen gering kan worden genoemd, is het een belangrijke financieringsbron voor met name de armste landen en MOL's, die niet over de binnenlandse capaciteit beschikken om financiële middelen uit andere bronnen op te halen. De ODA kan ook een hefboom zijn voor andere uitvoeringsmiddelen, in het bijzonder voor de binnenlandse publieke financiering en de investeringen van de private sector, maar ook voor wetenschap, technologie en innovatie.
103. Binnen de tijdspanne van de Agenda 2030 zal de EU als geheel 0,7% van het bni (bruto nationaal inkomen) uittrekken voor officiële ontwikkelingshulp (ODA). Om middelen in te zetten waar zij het meest nodig zijn, vooral MOL's, fragiele landen en landen in staat van conflict, verbindt de EU zich er eveneens toe in haar geheel voor MOL's op korte termijn het streefdoel van 0,15 - 0,20% van ODA/bni te behalen, en 0,20% van ODA/bni binnen het tijdsbestek van de Agenda 2030. De EU en haar lidstaten onderkennen eveneens dat de ontwikkelingslanden in Afrika geconfronteerd worden met bijzondere uitdagingen. In dit verband onderstreept de EU dat het belangrijk is dat de ODA op dit continent wordt toegespitst, met volledige inachtneming van de prioriteiten van de afzonderlijke lidstaten op het gebied van ontwikkelingshulp. De EU en haar lidstaten bevestigen al hun individuele en collectieve ODA-toezeggingen, en zullen realistische, verifieerbare maatregelen nemen met het oog op het nakomen van deze toezeggingen. Zij zullen de vooruitgang blijven monitoren en zullen jaarlijks verslag uitbrengen met het oog op transparantie en publieke verantwoording.

104. Ook zullen de EU en haar lidstaten, in het kader van een mondiale inspanning, meer middelen voor klimaatfinanciering bijeen blijven brengen, met name door klimaatmitigatie en -adaptatie in ontwikkelingslanden sterk te blijven ondersteunen, overeenkomstig de toezeggingen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering en de Overeenkomst van Parijs. Zij zijn zich ervan bewust dat de werkzaamheden en de financiering voor de adaptatie aan klimaatverandering en voor de beperking van de opwarming van de aarde moeten worden opgevoerd, onder meer via hun extern beleid en hun beleid inzake ontwikkelingssamenwerking. Zij zullen ernaar streven nevenvoordelen voor het klimaat in ontwikkelingssamenwerkingsprogramma's te versterken en te vergroten. De EU en haar lidstaten zijn vastbesloten om hun bijdrage te leveren aan de doelstelling van de ontwikkelde landen om uiterlijk in 2020 en tot 2025 gezamenlijk 100 miljard USD per jaar voor mitigatie en adaptatie bijeen te brengen uit een groot aantal verschillende bronnen, instrumenten en kanalen. De EU en haar lidstaten zullen de politieke dialoog voortzetten om de toezeggingen van andere verstrekkers te verstevigen.
105. De EU en haar lidstaten zullen ervoor blijven zorgen dat de ODA zeer gericht is en op strategische wijze wordt ingezet, in samenhang met andere uitvoeringsmiddelen uit alle bronnen. In dit verband zal de EU initiatieven nemen om het volledige bereik van de ontwikkelingsfinanciering te meten, zoals de voorgestelde OESO-maatstaf voor de totale officiële steun voor duurzame ontwikkeling (Total Official Support for Sustainable Development - TOSSD).
106. Ontwikkelingssamenwerking zal de partnerlanden ondersteunen om inclusieve groei te genereren via hun deelname aan de wereldhandel, en zal de bijdrage van het EU-handelsbeleid aan duurzame ontwikkeling versterken. Ontwikkelingssamenwerking zal bijdragen aan een sterkere inclusie en uitvoering van de hoofdstukken inzake handel en duurzame ontwikkeling in handelsovereenkomsten, tot grotere preferentiële toegang tot de EU-markt voor kwetsbare landen en steun voor eerlijke en ethische handel, en tot de verdere ontwikkeling van beleidslijnen om te zorgen voor verantwoordelijk beheer van toeleveringsketens. Daartoe behoren onder meer steun voor de uitvoering van economische partnerschaps-overeenkomsten en vrijhandelsakkoorden met ontwikkelingslanden, en voor unilaterale preferenties zoals rechten- en contingentenvrije toegang tot de EU-markt voor MOL's in het kader van de "alles behalve wapens"-regeling. Door de steun en de samenwerkingsprogramma's op deze gebieden beter te coördineren, kan de EU de kansen benutten en nauwere handelsbetrekkingen bewerkstelligen om deze op waarden gebaseerde agenda te steunen ten aanzien van onze handelspartners.

107. De EU en haar lidstaten zullen de toepassing van andere uitvoeringsmiddelen ondersteunen, met inbegrip van wetenschap, technologie en innovatie. Zij zullen ernaar streven de mogelijkheden van wetenschap, technologie en innovatie maximaal te benutten met het oog op nieuwe oplossingen voor mondiale uitdagingen, rekening houdend met de werkzaamheden van het mechanisme voor de facilitering van technologie, de technologiebank voor minst ontwikkelde landen en andere relevante organisaties. Zij zullen blijven investeren in onderzoek en ontwikkeling in en voor ontwikkelingslanden, en ook in de versterking van nationale systemen voor innovatie. Zij zullen streven naar sterkere meetbare invloed op vorderingen met de SDG's via een aanpak in het kader van verantwoord onderzoek en verantwoorde innovatie, met open toegang tot onderzoeksresultaten en gegevens voor met overheidsgeld gefinancierde projecten en wetenschappelijk onderwijs.

4.2. Beleidscoherentie voor ontwikkeling om de SDG's te bereiken

108. Duurzame ontwikkeling staat centraal in het EU-project en is stevig verankerd in de Verdragen, onder meer voor het externe optreden. De EU en haar lidstaten zijn vastbesloten te zorgen voor ontwikkeling die de noden van het heden lenigt, zonder voor toekomstige generaties het vermogen om hun eigen noden te lenigen, in het gedrang te brengen. Om de in de Agenda 2030 vervatte beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling te garanderen, moeten de gevolgen van alle beleidslijnen voor duurzame ontwikkeling in aanmerking worden genomen op alle niveaus - nationaal, binnen de EU, in andere landen en op mondiaal niveau.

109. De EU en haar lidstaten bevestigen hun gehechtheid aan beleidscoherentie voor ontwikkeling (PCD), wat vereist dat in het kader van beleidslijnen die allicht gevolgen zullen hebben voor ontwikkelingslanden, rekening moet worden gehouden met de doelstellingen inzake ontwikkelingssamenwerking. Dit is een cruciale factor van de strategie om de SDG's te verwezenlijken en een belangrijke bijdrage aan de bredere doelstelling van beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling (PCSD). De Agenda 2030 vormt voor de EU en haar lidstaten een nieuwe stimulans om wederzijds versterkende beleidslijnen te formuleren en uit te voeren.

110. De consensus zal een leidraad vormen voor het doorvoeren van PCD in alle beleidslijnen en op alle gebieden waarop de Agenda 2030 betrekking heeft, waarbij wordt gestreefd naar synergieën, ook op het vlak van handel, financiering, milieu en klimaatverandering, voedselzekerheid, migratie en veiligheid. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de bestrijding van illegale financieringsstromen en belastingontwijking, en aan de bevordering van handel en verantwoordelijke investeringen.
111. De verwezenlijking van het nieuwe universele kader voor duurzame ontwikkeling op het vlak van ontwikkelingssamenwerking is een gedeelde verantwoordelijkheid van alle stakeholders. Duurzame ontwikkeling vergt een holistische en sectoroverschrijdende beleidsaanpak en is uiteindelijk een bestuurskwesitie, die door een partnerschap met alle stakeholders en op alle niveaus dient te worden bewerkstelligd. De EU en haar lidstaten zullen daarom integrale overheidsbenadering bevorderen en zorgen voor beleidsoverzicht en -coördinatie op alle niveaus voor de uitvoering van de SDG's. Om de beleids- en besluitvorming beter te ondersteunen zullen zij zorgen voor feitenmateriaal over de invloed van het beleid op ontwikkelingslanden via raadplegingen, dialoog met stakeholders en ex-ante effectbeoordelingen en ex-post evaluaties van grote beleidsinitiatieven. De lopende EU-maatregelen met het oog op duurzame mondiale toeleveringsketens, onder meer in de houtsector en de kledingsector, illustreren de toegevoegde waarde van coherente aanpak. Waar nodig moet in beleidsinitiatieven worden beschreven hoe zij bijdragen aan duurzame ontwikkeling in ontwikkelingslanden. Dat is eveneens van wezenlijk belang om het toezicht en de verslaglegging door de EU en haar lidstaten inzake PCD te verbeteren.
112. Aangezien de Agenda 2030 universeel is, zullen de EU en haar lidstaten ook andere landen aansporen om te beoordelen welke gevolgen hun beleid heeft voor het bereiken van de SDG's, ook in ontwikkelingslanden. Daarnaast zullen de EU en haar lidstaten hun dialoog met partnerlanden over beleidscoherentie intensiveren en partnerlanden steunen bij hun eigen inspanningen om passende kaders te ontwikkelen voor beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling. In het kader van het externe optreden zullen zij het voortouw nemen bij de bevordering van beleidscoherentie in internationale fora zoals de VN en de G20, als onderdeel van hun algehele steun voor de Agenda 2030.

4.3. Doeltreffendheid van ontwikkelingshulp

113. De EU en haar lidstaten bevestigen hun toezegging om de kernbeginselen van de doeltreffendheid van ontwikkelingshulp toe te passen, zoals goedgekeurd in Busan in 2011 en bevestigd tijdens het forum op hoog niveau van Nairobi in 2016. Zij zijn vastbesloten om meer in te zetten op resultaten, transparantie en wederzijdse verantwoordingsplicht, om de eigen verantwoordelijkheid van landen te verbeteren en om inclusieve ontwikkelingspartnerschappen te promoten. Zij erkennen dat het noodzakelijk is dat alle middelen voor ontwikkeling en alle partners op doeltreffende wijze samenwerken om duurzame resultaten te sorteren en ervoor te zorgen dat niemand wordt vergeten. De EU en haar lidstaten zullen deze werkzaamheden op alle terreinen voortzetten, onder meer in de context van het mondiaal partnerschap voor doeltreffende ontwikkelingssamenwerking (GPEDC). Deze ontwikkelingsamenwerking zal worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met andere partners en met volledige transparantie tegenover de burgers in Europa en in de ontwikkelingslanden.
114. De beginselen van doeltreffendheid van ontwikkelingshulp zijn van toepassing op alle vormen van ontwikkelingssamenwerking. Dat zijn onder meer internationale publieke financiering, zoals officiële ontwikkelingshulp en zuid-zuidsamenwerking, driehoekssamenwerking, concessionele en niet-concessionele leningen, en activiteiten van actoren uit het maatschappelijk middenveld, de particuliere sector en filantropische stichtingen. De EU en haar lidstaten verwachten dat alle ontwikkelingspartners deze beginselen integreren in hun eigen activiteiten, aangepast aan hun specifieke context.
115. De EU en haar lidstaten blijven zich inzetten voor transparantie, die gaandeweg moet worden uitgebreid tot het hele arsenaal aan ontwikkelingsmiddelen. Zij zullen instrumenten ontwikkelen om data over ontwikkelingshulp efficiënter te presenteren en te gebruiken. Zij zullen partnerlanden ondersteunen om middelen voor ontwikkeling te koppelen aan resultaten, door de planning en de begrotingsprocedures beter op elkaar af te stemmen met het oog op betere processen en normen inzake verantwoordingsplicht.

116. De EU en haar lidstaten zullen het gebruik van systemen per land op alle hulpgebieden bevorderen en monitoren, indien de kwaliteit dat toelaat, onder meer op lokaal niveau teneinde bij te dragen aan meer eigen democratische verantwoordelijkheid en doeltreffendheid van instellingen op nationaal en subnationaal niveau. Zij zullen gezamenlijk de doeltreffendheid van de systemen van partnerlanden beoordelen en zo zorgen voor een onderbouwde en gecoördineerde aanpak. De EU en haar lidstaten zullen de inspanningen voor het ontbinden van hulp opdrijven en alle verstrekkers van ontwikkelingssamenwerking, met inbegrip van opkomende economieën, aanmoedigen hetzelfde te doen. Zij streven ernaar de ontbinding van hulp nader te definiëren om ervoor te zorgen dat alle internationale verstrekkers van financiering, met inbegrip van opkomende ontwikkelingspartners, eveneens hun hulp ontbinden op wederzijdse basis.

5. GEVOLG GEVEN AAN ONZE TOEZEGGINGEN

117. Met betrekking tot ontwikkelingssamenwerking spannen de EU en haar lidstaten zich ten volle in voor een omvattend, transparant en op verantwoordingsplicht gebaseerd systeem van toezicht op en evaluatie van de doelstellingen van de Agenda 2030. Dat behelst onder meer verantwoordingsplicht tegenover de EU-burgers, eveneens via het Europees Parlement en de nationale parlementen.
118. De EU en haar lidstaten zullen hun verslagleggingssystemen voor ontwikkelings-samenwerking gaandeweg aanpassen teneinde deze in overeenstemming te brengen met de meetprocessen en -indicatoren van de Agenda 2030. Zij zullen de kwaliteit en de beschikbaarheid van de gegevens over hun activiteiten inzake ontwikkelingssamenwerking verbeteren, voor de volledige Agenda 2030. Zij zullen ervoor zorgen dat de verslaglegging beter vergelijkbaar wordt met en aansluit bij die over andere internationale verbintenissen.
119. De EU en haar lidstaten zullen Agenda 2030 integreren en aanmoedigen dat de SDG-indicatoren worden gebruikt om de resultaten op nationaal niveau te meten. SDG-indicatoren kunnen met name bijdragen aan een gezamenlijke resultaatgerichte EU-aanpak voor geharmoniseerde verslaglegging op partnerlandniveau, met inbegrip van resultatenkaders op partnerlandniveau, als die bestaan.

120. De EU en haar lidstaten stellen een gezamenlijk syntheseverslag op over de consensus inzake ontwikkeling, met daarin onder meer de gevolgen van hun acties ter ondersteuning van de Agenda 2030 in ontwikkelingslanden, als bijdrage aan de EU-verslaglegging aan het politiek forum op hoog niveau van de VN, bij vierjaarlijkse vergaderingen op het niveau van de staatshoofden. Voor dit verslag wordt gebruikgemaakt van en voortgebouwd op andere relevante EU-verslagen, waaronder verslaglegging over resultaten, ODA, verantwoordingsplicht inzake ontwikkelingsfinanciering, PCD en het monitoren van de SDG's in EU-context.
121. De EU en haar lidstaten zullen de capaciteit van ontwikkelingslanden op het gebied van statistieken vergroten, onder meer door het versterken van de capaciteit voor de productie en analyse van data, teneinde de beleids- en besluitvorming te informeren. Deze data dienen waar mogelijk te worden uitgesplitst naar inkomen, gender, leeftijd en andere factoren, en informatie te verschaffen over gemarginaliseerde, kwetsbare en moeilijk bereikbare groepen, inclusief bestuur en andere kwesties, overeenkomstig de op rechten gebaseerde aanpak van de EU. Het houdt ook in dat zal worden geïnvesteerd in sterkere statistische instellingen op subnationaal, nationaal en regionaal niveau, en dat wordt gebruikgemaakt van nieuwe technologieën en databronnen. De EU en haar lidstaten zullen hun partnerlanden ertoe aanmoedigen bij het monitoren van de SDG's de stemmen van gemarginaliseerde gemeenschappen mee te nemen en daartoe concrete mechanismen te bevorderen.
122. Daarnaast kunnen onderwijs over en bewustmaking van ontwikkeling een grote rol spelen om het publiek meer betrokken te maken en om op nationaal en mondiaal niveau de SDG's te behartigen, en zo bij te dragen aan mondiaal burgerschap.
123. Er zal een in 2024 een beoordeling halverwege van de uitvoering van deze consensus worden uitgevoerd. Daarin zal worden nagegaan hoe de consensus is toegepast en wat ermee werd bereikt ter ondersteuning van de uitvoering van de Agenda 2030. De EU en haar lidstaten zullen systematisch de vooruitgang meten en hun acties aanpassen zodat hun ontwikkelings-samenwerking, ook via de ermee samenhangende beleidsterreinen, ondersteuning blijft bieden aan de uitvoering van de Agenda 2030 in ontwikkelingslanden.